Jaarverslag 2021

Samen duurzaam verder

Restauratiefonds.

Verstand van financieren, hart voor monumenten.

Ketelhuis - DRU Industriepark in Ulft

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Kerncijfers	7
2. Verslag van het bestuur	8
3. Organisatie	18
4. Raad van toezicht	20
5. Duurzame partnerschappen	24
6. Jaarrekening	30
7. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	62

Laurentiuskerk in Weesp

Voorwoord

Samen duurzaam verder

Monumenten hebben aantrekkingskracht op mensen. Het zijn plekken waar mensen graag samenkomen, iets samen beleven, wonen, werken, logeren, eten of van kunst genieten. Wij geloven dat wanneer een monument wordt gebruikt, beleefd en een functie in de maatschappij vervult, het springlevend is en blijft voor toekomstige generaties. Ondanks dit wederom uitzonderlijke jaar met dynamische coronaontwikkelingen hebben wij samen met monumenteigenaren, partners en onze medewerkers op veel van deze bijzondere plekken iets kunnen betekenen.

Ook in 2021 was het voor een langere periode niet mogelijk om de doorgaans opengestelde monumenten te bezoeken. Daarom zijn wij blij dat wij ook in 2021 veel organisaties met publiekstoegankelijke rijksmonumenten ondersteuning konden bieden door middel van de Opengestelde Monumenten-Lening. Zodat deze organisaties ook tijdens deze coronaperiode het monument in goede staat konden houden. Denk daarbij bijvoorbeeld aan Museum Het Rembrandt Huis, Werelderfgoed Kinderdijk, Museum Ons' Lieve Heer op Solder, Sociëteit de Vereeniging in Utrecht en het Olympisch Stadion. Wij keken uit naar het moment dat de deuren van alle monumenten weer voor langere tijd open konden gaan voor publiek. Vanuit ons speciale Corona Care Team blijven wij dicht bij onze klanten staan die door de coronamaatregelen hard geraakt worden.

Een nieuwe functie geven aan eeuwenoude panden draagt bij aan het toekomstbestendig maken van ons erfgoed. Zo zagen wij nieuwe woonruimte ontstaan in een klooster of wordt er nu zorg verleend in een voormalige kerk. Allemaal bijzondere herbestemmingsprojecten die vrijwel altijd gepaard gaan met een grondige verduurzaming van het monument. Een mooi voorbeeld van een monument dat verduurzaamd werd leest u in ons online jaaroverzicht via www.restauratiefonds.nl/jaaroverzicht. Het Ketelhuis op Industriepark DRU in het Gelderse Ulft was rijp voor de sloop, maar is inmiddels een energieneutraal monument! Naast het toevoegen van comfort in het monument of het creëren van lagere energielasten draagt de verduurzaming ook van monumenten bij aan de klimaatdoelstellingen. Een ontwikkeling die wij als Restauratiefonds toejuichen.

In totaal verstrekten wij in 2021 ruim 150 miljoen euro aan leningen aan 229 eigenaren voor de restauratie, verduurzaming, herbestemming van monumenten en extra corona ondersteuning. De waardering van eigenaren voor onze financierings- en kennisrol was ook in 2021 weer groot. Onze klanten waardeerden ons met een 8,7. De inzet en betrokkenheid van onze medewerkers was vanuit huis onverminderd hoog. Op afstand werken hoeft niet te betekenen dat wij op afstand van elkaar staan. Vernieuwde samenwerkingen kwamen tot stand, zoals met het Schiedams Monumentenfonds, dat het nu ook mogelijk maakt om verduurzaming te financieren. Ook wisten wij samen met onze partners op Monumenten.nl weer vele eigenaren te bereiken. Het informeren van eigenaren zodat zij nog beter in staat zijn om hun monument kwalitatief in stand te houden blijft belangrijk. Wij zijn dan ook trots dat we het 20-jarig bestaan van Monumenten.nl konden vieren.

Dit is slechts een greep uit de ontwikkelingen in 2021 die wij alleen in samenwerking met eigenaren, partners en ons netwerk wisten te realiseren. Ook in 2022 werken wij graag samen met u duurzaam verder aan toekomstbestendige monumenten!

Kees-Jan Dosker
directeur-bestuurder Nationaal Restauratiefonds

Watertoren De Reusch in Schimmert

Online jaaroverzicht

In ons online jaaroverzicht ziet u ook in **woord en beeld** hoe wij samen duurzaam verder gaan om monumenten springlevend te maken en te houden. Scan de QR-code om het online jaaroverzicht te openen.

1. Kerncijfers

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Saldo baten en lasten inclusief belasting	**707**	**3.282**
Balanstotaal	**1.471.195**	**1.409.802**
Revolving Fund	**626.888**	**605.132**
- Revolverende werking 2021 Restauratiefonds-hypotheken	33.070	30.395
- Revolverende werking 2021 Duurzame Monumenten-Leningen	1.138	520
- Revolverende werking 2021 Restauratiefondsplus-hypotheken	8.097	10.210
- Revolverende werking 2021 Duurzame Monumentenplus-Leningen	450	274
- Revolverende werking 2021 Opengestelde Monumenten-Leningen	364	22
Portefeuille financieringen		
Aanvullende leningen	458.868	403.208
Restauratiefonds-hypotheken	226.870	255.871
Restauratiefondsplus-hypotheken	122.973	108.981
Regionale Restauratiefonds-hypotheken	50.694	46.232
Cultuurfonds-hypotheken	29.968	29.937
Duurzame Monumenten-Leningen	13.641	11.240
Duurzame Monumentenplus-Leningen	28.548	14.820
Overige leningen	3031	437
Totaal leningen (exclusief voorziening voor insolventie)	**931.865**	**870.726**
Productie (gepasseerde leningen)		
Leningen (in bedragen)	154.295	79.727
Uitbetaalde Rijkssubsidies (in bedragen)	136.205	113.430
Aantal fondsen/samenwerkingen		
- Rijksoverheid	7	7
- Provincies	14	14
- Gemeenten	9	9
- Privaat	4	4
Klanttevredenheid	8,7	8,4
Partnertevredenheid	n.b.	8,1
Medewerkerswaardering	7,8	8,0
Community (aantal leden)	1.701	1.550
Online bereik (aantal bezoeken)	846.924	661.366

2. Verslag van het bestuur

2.1 Strategie

Strategische uitgangspunten

Alle monumenten springlevend. Dat is de missie van het Restauratiefonds. Wij creëren maatschappelijk rendement door samenwerking met overheden, particuliere organisaties en gerichte dienstverlening aan monumenteigenaren.

Kerntaken

Onze kerntaken bestaan uit:

- het verstrekken van (laagrentende) financieringen en het uitbetalen van subsidies aan monumenteigenaren voor het in stand houden van monumenten;
- kennis delen over financiële en procesmatige aspecten daarvan;
- het verbeteren van de infrastructuur van de monumentenzorg.

Oriëntatiepunt

Onze strategie heeft veel kenmerken van ‘customer intimacy’, waarbij wij maatwerk leveren, inzetten op een langdurige klantrelatie en de positionering als specialist voor een specifieke groep klanten centraal staat.

Verstand van financieren

De basis is een goede financiële ondersteuning. Dat is nodig om monumenten te behouden. Daarom helpen we eigenaren met een gerichte financiering voor onderhoud, restauratie, verduurzaming en herbestemming.

Hart voor monumenten

Onze financiële expertise, betrokkenheid en ervaring is daarbij van toegevoegde waarde. Wij delen onze kennis om deze bijzondere panden duurzaam te blijven gebruiken. Ons sterke netwerk en onze online platforms zijn hierbij van groot belang.

Strategische analyse

In 2020 is het Strategisch Meerjarenplan door het Restauratiefonds geactualiseerd. Aanleiding was de dynamiek van meerdere externe factoren die op het fonds van invloed zijn, zoals de langdurig lage rente en de coronapandemie. Er is een uitgebreide in- en externe analyse uitgevoerd die resulteert in de strategische onderwerpen: organisatieontwikkeling, financiële producten, kennis/informatie en diensten. Dit helpt ons bij het maken van gefundeerde keuzes.

“‘Alle monumenten springlevend’, dat is onze missie voor een mooi Nederland en motiveert iedereen bij het Restauratiefonds.”

Coen Reinders,
manager Partners & Bedrijfsvoering

2.2 Doelstellingen 2021 en realisatie

Naast de financiële doelstellingen zijn in 2021 vijf niet-financiële hoofddoelstellingen geformuleerd voor het Restauratiefonds. Onderstaand geven we aan in welke mate deze zijn gerealiseerd.

1. Propositie en prijsstructuur

Vanwege de lage rentestanden staan de inkomsten van het Restauratiefonds onder druk en hebben wij extra aandacht gehad voor ons onderscheidend vermogen als monumentenfinancier. Om die reden hebben we nog eens scherp naar onze proposities gekeken voor zowel de particuliere als zakelijke markt. Ook hebben we onze prijsstructuur beoordeeld met als conclusie dat aanpassingen in de rentestructuur gewenst zijn, zowel naar boven als naar beneden afhankelijk van het segment. Implementatie van de aangepaste proposities en de prijsstructuur vindt in 2022 plaats.

2. IT-vernieuwing

Begin 2020 is het Restauratiefonds overgegaan op het nieuwe IT-landschap met systemen voor het behandelen van financieringen, relatiemanagement en kantoorautomatisering. Het systeem voor het behandelen van financieringen heeft een vervolgproject gehad in 2021. Hiervan hebben we nog niet alle vruchten kunnen plukken. Bij het relatiemanagement systeem zijn in 2021 diverse verbeteringen aangebracht inclusief training van medewerkers.

3. Medewerkers werken aan hun wendbaarheid

Wendbare medewerkers geven toegevoegde waarde aan de organisatie. In 2021 hebben daarom alle medewerkers een uitbreiding van hun kennis en vaardigheden opgedaan door middel van opleidingen, stages, coachgesprekken et cetera. Hierin passen ook onze afspraken met betrekking tot een ‘nieuwe manier van werken’, zodat de combinatie van werken op kantoor en thuis optimaal gefaciliteerd kan worden. Deze nieuwe manier van werken kon maar deels worden opgestart vanwege de geldende coronamaatregelen in 2021.

4. Inzetten middelen naar markt- en beleidsbehoefte

In 2021 heeft het Restauratiefonds, in nauwe samenwerking met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de monumentensector, een overbruggingsfaciliteit voor inkomstenderving als gevolg van coronamaatregelen bij eigenaren van publiekstoegankelijke rijksmonumenten gecontinueerd (Opengestelde Monumenten-Lening). De Opengestelde Monumenten-Lening is verlengd tot 1 juli 2022. Ook is 750.000 euro beschikbaar gesteld voor inkomstenderving van erfgoedorganisaties in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarnaast zijn middelen van het Revolving Fund optimaal ingezet door aan de vraag naar leningen voor verduurzaming en grootschalige restauratie te voldoen. Ook zijn additionele middelen toegevoegd aan de bestaande Cultuurfondsen voor Monumenten en provinciale en gemeentelijke fondsen ter stimulering van restauratie, duurzaamheid en herbestemming van gemeentelijke en provinciale monumenten.

5. Vernieuwing websites

Medio 2021, en daarmee eerder dan gepland, werd de vernieuwde Restauratiefonds website in gebruik genomen. De site is overzichtelijker en geeft een sterkere beleving van de impact van het Restauratiefonds als monumentenfinancier. Vanaf het begin voldeed deze website aan de verwachtingen. Het in 2020 vernieuwde platform Monumenten.nl heeft een sterke groei qua bezoekers doorgemaakt (2021: 570.350 bezoeken, 2020: 214.860 bezoeken). Monumenten.nl is hét platform waar eigenaren worden geïnformeerd over alle aspecten met betrekking tot monumenten. Het Restauratiefonds biedt hierbij zelf de informatie en kennis aan over financieringsmogelijkheden, andere monument specifieke informatie komt van partners waarmee wij intensief samenwerken. Zo dragen goed geïnformeerde eigenaren bij aan kwalitatief herstel en behoud van monumenten. Met onze nieuwsbrief (ruim 30.000 ontvangers) informeren wij hen over actualiteiten op regelmatige basis. Onze (online) Monumenten Community, waarin eigenaren kennis en ervaring met elkaar uitwisselen, telde eind 2021 1.700 leden.

Het Restauratiefonds is in 2021 met de uitvoering van bovenstaande vijf hoofddoelstellingen versterkt en slagvaardiger geworden. Op alle doelstellingen zijn resultaten geboekt die bijdragen aan de doelstelling van het Restauratiefonds om monumenten in ons land toekomstbestendig te maken en te houden. De doelstellingen met betrekking tot de verbetering van het IT-systeem voor het behandelen van financieringen en de vitaliteit van medewerkers krijgen in de doelstellingen voor 2022 extra aandacht.

“Systemen optimaal inzetten voor het bedrijf, in het bijzonder bij financieringsprocessen, is de uitdaging voor IT & Services.”

Barbara Blom
teamleider IT & Services

2.3 Maatschappelijke impact

Als maatschappelijk fonds leveren wij met onze kennis en financieringen een bijdrage aan springlevende monumenten. De impact hiervan hebben wij vertaald in een aantal cijfers.

Onze financieringsrol voor alle monumenten

Behoud cultuurhistorie

Wij hebben **94 eigenaren** geholpen met het herstel van de cultuurhistorische waarde van hun monument door middel van restauratie en onderhoud.

Verduurzaming

Wij hebben circa **70 eigenaren** geholpen met de verduurzaming van hun monument.
49 Duurzame Monumenten-Leningen met een totaalbedrag van 3,5 miljoen euro.
21 Duurzame Monumentenplus-Leningen met een totaalbedrag van 14,1 miljoen euro.

Herbestemming en tegengaan leegstand

Wij hebben **70 ondernemers en stichtingen** geholpen bij complexere opgaves aan hun monument, waarbij grootschalige restauratie wordt gecombineerd met herbestemming en leegstand wordt tegengegaan.

Ondersteuning in coronatijd

Wij hebben circa **50 monumenteigenaren** kunnen helpen tijdens de coronacrisis met zes maanden uitstel van betaling. Het merendeel van deze eigenaren is na deze periode weer regulier gaan betalen.

Publiekstoegankelijke monumenten die tijdens de lockdown hun deuren moesten sluiten

Wij hebben **38 eigenaren** van publiekstoegankelijke rijks-monumenten, met een totaal bereik van ongeveer **3,8 miljoen bezoekers**, ondersteund om de periode van inkomstenverlies door de coronamaatregelen te overbruggen.

Totaal 404 leningdelen verstrekt

- Totaal **214** laagrentende leningdelen met een stimulerende werking voor restauratie, verduurzaming of herbestemming.
- Totaal **190** aanvullende leningdelen voor de realisatie van de totale opgave voor restauratie, verduurzaming of herbestemming.

Uitbetaling van subsidies

- **45 miljoen euro** Woonhuissubsidie voor rijksmonumenten uitbetaald aan **7.315** aanvragers.
- **65,7 miljoen** SIM subsidie uitbetaald aan **1.249** aanvragers.
- **2,5 miljoen euro** herbestemmingssubsidie uitbetaald aan **305** aanvragers.
- **2 miljoen euro** Subsidie-regeling iconische rijksmonumenten uitbetaald aan **6** aanvragers.
- **8,3 miljoen euro** provinciale subsidies uitbetaald aan **241** aanvragers.

Onderzoeken

Om onze markt goed in beeld te hebben én om onze kennis daarvan te delen met onze partners, voert het Restauratiefonds regelmatig onderzoeken uit.
In 2021 voerden wij meerdere onderzoeken uit waarvan we de uitkomsten online delen.

- Eigenarenonderzoek 2020, waarvan we de uitkomsten begin 2021 presenteerden tijdens een online bijeenkomst
- Klanttevredenheidsonderzoek via onze website
- Duurzame Monumenten Adviesonderzoek via onze website

Daarnaast voerden wij een duurzaamheidsonderzoek uit voor de Routekaart Verduurzaming Monumenten

Scan de QR-code om de onderzoeken te bekijken

Onze kennis- en informatierol

Goed geïnformeerde eigenaren dragen bij aan kwalitatief behoud en herstel van monumenten en daarmee aan onze missie. Enkele kerncijfers:

Online bereik
846.924 bezoekers
op onze online platforms in 2021

In 2021 werden er
4.023 gidsen en whitepapers
gedownload

Zij bekeken samen
2.001.412 pagina's
op onze websites Restauratiefonds.nl, Monumenten.nl en Herbestemming.nu

De nieuwsbrief van Monumenten.nl bereikt
30.593 abonnees
per maand

De **Monumenten Community** heeft inmiddels **1.700** leden
In **2021** organiseerden wij **5** online bijeenkomsten

Duurzaamheidsimpact

Zelfscan Duurzaam Monument

In 2020 ontwikkelden wij samen met De Groene Grachten de Zelfscan Duurzaam Monument. In 2021 zijn er **6.890** Zelfscans afgenomen.

Duurzame Monumenten-adviseurs

Voor het kwalitatief verduurzamen van monumenten werken wij sinds 2021 samen met **27** Duurzame Monumenten-adviseurs waarmee we een landelijke dekking bieden.

Duurzaamheidsadvies

Uit onderzoek onder eigenaren die van een duurzaamheidsadvies gebruik maakten en daarvoor een vergoeding van het Restauratiefonds ontvangen hebben, blijkt dat **92%** één of meerdere duurzaamheidsmaatregelen uit het advies ook daadwerkelijk uitvoert.

116 eigenaren ontvingen een vergoeding voor een duurzaamheidsadvies.

Uit het bovengenoemde onderzoek blijkt ook dat **40%** van de deelnemers waarschijnlijk géén duurzaamheidsadvies had laten uitvoeren, zonder de financiële vergoeding van het Restauratiefonds.

2.4 Werken aan duurzaamheid

Onze monumenten klaar voor de toekomst
Sinds 1985 levert het Restauratiefonds een bijdrage aan een mooier Nederland door eigenaren te ondersteunen met geld en kennis voor restauratie en onderhoud. Wij leveren ook nadrukkelijk een bijdrage aan een duurzamer Nederland, met diverse initiatieven die ondersteunend zijn aan de duurzaamheidsbehoeftes van monumenteneigenaren. Wij zijn partner in de landelijke Routekaart Verduurzaming Monumenten en streven ernaar om met een groot aantal erfgoedorganisaties de klimaatdoelstellingen voor monumenten in het Klimaatakkoord te bereiken; een CO_2-reductie van 40% in 2030 en 60% in 2040.

Financieringsoplossingen voor elk type monument
Voor iedere eigenaar van een rijksmonument heeft het Restauratiefonds een duurzaamheidslening op maat. Dat geldt ook voor steeds meer eigenaren van panden met een andere bescherming, zoals provinciale en gemeentelijke monumenten. Met private partners en regionale overheden werken we eraan om alle monumenteigenaren in Nederland een passende financiële oplossing aan te bieden voor de verduurzaming van hun monument. Ook het verduurzamen van dit type karakteristieke panden draagt bij aan de beoogde CO2-reductie en toekomstbestendige monumenten.

Verduurzaming van monumenten is maatwerk en vraagt specialistische kennis
Monumenten blijven toekomstbestendig, juist ook door ze te verduurzamen. Naast CO2-reductie draagt verduurzaming ook bij aan het comfort en lagere energielasten. Wij maken monumenteigenaren in verschillende fases bewust van de mogelijkheden en stimuleren, activeren én financieren hen om de duurzaamheidsstap te zetten. Ook voor monumenten waarbij verduurzaming niet altijd evident, maar zeker mogelijk is. Dit vraagt wel om maatwerk. Dat bieden wij door samen te werken met specialisten en kennispartners. Zo helpen wij ze verder in het verantwoord en kwalitatief verduurzamen van hun monument.

Informatiebehoefte monumenteigenaren toegenomen
Uit ons 'Eigenarenonderzoek 2020' dat elke twee jaar wordt gehouden blijkt dat bijna driekwart (73%) van de monumenteigenaren behoefte heeft aan informatie over duurzaamheid. In 2017 lag dit percentage nog op 61%. De grootste behoefte van monumenteigenaren bij het in stand houden van hun monument is advies op het gebied van verduurzamings-mogelijkheden (54%). Het grootste deel (63%) kent de mogelijkheden niet. Het is opvallend hoe groot enerzijds de verduurzamingsambitie van monumenteigenaren is en anderzijds dat er een grote behoefte of tekort aan kennis is op dit gebied. Met onze producten, diensten en nieuwe initiatieven spelen wij in op deze informatiebehoefte.

Partnerschappen in kwalitatief verduurzamen
Voor het kwalitatief verduurzamen van monumenten werken wij sinds 2021 samen met 27 Duurzame Monumenten-adviseurs (DuMo-adviseurs) waarmee we een landelijke dekking bieden. Hierbij vergoeden wij een deel van de kosten van een duurzaamheidsadvies. Naast de samenwerking met de DuMo-adviseurs is ook Stichting ERM, Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg, betrokken. Zij beheren onder meer de richtlijnen voor het kwalitatief verduurzamen van monumenten. Zo volgen alle DuMo-adviseurs deze ERM-richtlijnen op het gebied van duurzaamheid en toetst ERM de adviezen steekproefsgewijs.

Sinds 2020 is de gratis online Zelfscan Duurzaam Monument geïntroduceerd. Deze tool is samen met onze partner De Groene Grachten ontwikkeld. Deze scan is voor monumenteigenaren een eerste stap richting het verduurzamen van hun pand en geeft ze inzicht in de duurzame en financiële mogelijkheden. In 2021 werd de Zelfscan Duurzaam Monument 6.890 keer gebruikt door eigenaren.

Door (potentiële) eigenaren vroegtijdig en laagdrempelig van informatie over duurzaamheidsmogelijkheden te voorzien wordt een bijdrage geleverd aan kwalitatief behoud en herstel van monumenten. Voor het delen van deze specifieke informatie en kennis(-diensten) wordt het platform Monumenten.nl ingezet. Op dit platform werken wij samen met partners met monument specifieke kennis om de grote groep bezoekers van het platform optimaal te ondersteunen.

Week van het Duurzaam Erfgoed: inspireren, verbinden en kennis delen
Samen met de andere partners van de Routekaart Verduurzaming Monumenten ondersteunt en versterkt het Restauratiefonds het verduurzamen van de monumentensector door te inspireren, verbinden en kennis te delen. Het Restauratiefonds was in 2021, samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, provincie Noord-Holland en De Groene Grachten partner van de Week van het Duurzaam Erfgoed. Een week boordevol duurzame inspiratie met lunchlezingen, workshops en een inspirerende Talkshow. Met ruim 500 deelnemers aan de diverse programma onderdelen stonden monumenten vol in de groene spotlight. Dit was de eerste landelijke online editie van de Routekaart Verduurzaming Monumenten in navolging van het Duurzaam Erfgoed Congres.

2.5 Risicomanagement en interne audit

Risicomanagement
Risicomanagement vormt een integraal en dynamisch onderdeel van de bedrijfsvoering van het Restauratiefonds en volgt hierin de richtlijnen vanuit Enterprise Risk Management (ERM) en het 'Three Lines' model. Het risicomanagementproces, de governancestructuur en de verantwoordelijkheden van de riskmanager en interne audit functie zijn vastgelegd in het Risk en Interne Audit beleid met jaarlijkse herziening.

Het risicomanagementproces begint met het vaststellen van de risicobereidheid om de organisatiedoelstellingen te behalen. Vanuit de dagelijkse bedrijfsvoering (eerste lijn) worden ieder kwartaal en per afdeling de strategische, tactische, operationele en compliance risico's geïdentificeerd en geëvalueerd die een onzekere factor vormen omtrent het behalen van de doelstellingen.

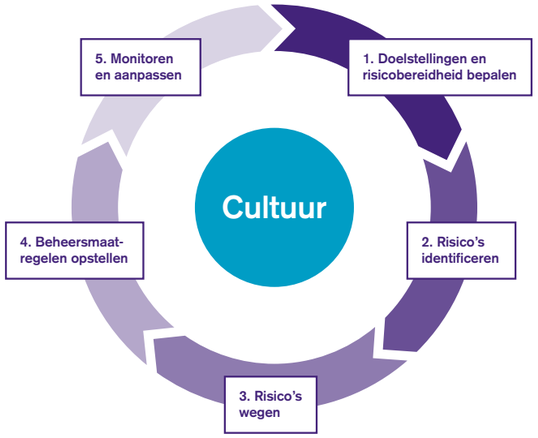

Risicomanagementproces

Deze risico's en de beheersmaatregelen worden vastgelegd in een risk register en gewogen op kans en impact. De hoogst gewogen risico's worden vervolgens opgenomen in het organisatie brede algemene risk register, aangevuld met afdeling overstijgende tactische en strategische risico's. Dit register wordt eenmaal per kwartaal door het managementteam en het bestuur besproken en gewogen om de juiste prioritering te bepalen. De voornaamste risico's die hieruit voortkomen worden eenmaal per kwartaal aan de audit commissie gerapporteerd.

De riskmanager (tweede lijn) draagt zorg voor een up to date risicobeleidskader, faciliteert de risicosessies, ziet toe op de uitvoering van de bestaande beheersmaatregelen en implementatie van de nieuwe maatregelen en evalueert het proces als onderdeel van een constante verbetercyclus. Ook ziet de riskmanager toe op risiconetwerken waarbij een samenspel van risico's kan leiden tot grotere risico's. Deze worden eenmaal per kwartaal met het bestuur en managementteam besproken.

Interne audit
De interne audit functie (derde lijn) toetst de opzet, het bestaan en de werking van processen en verschillende thema's aan de hand van de voornaamste inherente risico's. De interne audit partij die hiertoe is aangesteld, voert de audits uit op basis van een door de audit commissie goedgekeurd jaarplan in nauwe samenwerking met de eerste en tweede lijn. De bevindingen, aanbevelingen en voortgang worden gemonitord en per kwartaal aan het bestuur en de audit commissie gerapporteerd.

Risicobereidheid
De mate waarin het Restauratiefonds bereid is risico's te nemen bij het nastreven van de doelstellingen is laag gezien de hoge mate van maatschappelijke en financiële verantwoordelijkheid die het Restauratiefonds kenmerkt. Tegelijkertijd is een hogere risicobereidheid omtrent kredietverstrekking inherent aan de kerntaken van het Restauratiefonds.

Risicoprofiel 2021
Het jaar 2021 kenmerkte zich wederom door de coronapandemie. De maatregelen die hierop gedurende 2020 zijn genomen, zijn verder voortgezet. Zo volgde het Restauratiefonds de algemene maatregelen met betrekking tot het thuiswerkadvies, is er ingezet op het fysieke en mentale welbevinden van medewerkers, onder meer door de thuiswerkovereenkomst en het verschaffen van een thuiswerkplek en/of vitaliteitsvergoeding. Ook zijn er calamiteitsplannen opgezet en verder aangescherpt. Ook voor klanten zijn de maatregelen voortgezet in de vorm van het Corona Care Team, waarbij uitstel van rente en aflossing mogelijk is, en in de vorm van de verlenging van de Opengestelde Monumenten-Lening.

"Risicomanagement doen we samen."

Suzanne van Duijnhoven
riskmanager

Naast risico's heeft de pandemie ook kansen geboden. Zo heeft het geleid tot een nieuwe manier van werken waarbij meer ruimte is voor de werk/privé balans, en heeft online communicatie een vlucht genomen wat heeft geresulteerd in een eigen studio ten behoeve van het organiseren van webinars in samenwerking met de ErfgoedAcademie.

Naast de coronapandemie kenmerkte 2021 zich voor het Restauratiefonds door een aantal voorname risico's buiten de risicobereidheid. Deze risico's houden verband met:

- **Ondersteuning door het IT-landschap**
- **Druk op vitaliteit onder medewerkers**
- **Beperkt onderscheidend vermogen voor particulieren (eigen bewoning)**
- **Informatievoorziening van en naar samenwerkingspartners**
- **Ken je klant**

Ondersteuning door het IT-landschap
Het Restauratiefonds heeft gedurende 2019 het gehele IT-landschap vernieuwd. Dit landschap is voor enkele kernonderdelen nog in ontwikkeling en heeft zich, met name waar het koppelingen met verschillende softwareproducten betreft, nog onvolledig gestabiliseerd. Gedurende 2021 heeft zich dit gemanifesteerd in beperkte capaciteit voor andere initiatieven, een verhoogde werkdruk bij medewerkers, beperkte systeem en marketing functionaliteit, verhoogde foutgevoeligheid en langere doorlooptijden voor klanten.

Om dit risico waar mogelijk te mitigeren zijn er verschillende maatregelen getroffen:
- Stabiliseren van de systemen.
- Het verbeteren van de samenwerking met leveranciers.
- Het vergroten van kennis van systemen.
- Het verlichten van druk op de capaciteit door het aantrekken van tijdelijke externe medewerkers.
- Het opstellen van workarounds.
- Het visueel inzichtelijk maken van processen en controles en het verbeteren van de operationele besluitvorming.

Echter door de complexiteit en onderlinge afhankelijkheden hebben deze maatregelen het risico slechts in beperkte mate beheerst. Een verdere aanscherping van de bestaande maatregelen en het uitwerken van nieuwe maatregelen wordt dan ook een van de voornaamste aandachtspunten voor 2022.

Druk op vitaliteit onder medewerkers
De genoemde beperking in de ondersteuning van het IT-landschap heeft ook als gevolg van testwerkzaamheden, beperkte kennis en capaciteit, een hoge mate van handmatig werk, onvoldoende communicatie omtrent de erkenning van het probleem en een langere doorlooptijd voor klanten geleid tot een verhoogde druk op de vitaliteit van medewerkers. De cultuur van het Restauratiefonds kenmerkt zich door een hoge mate van betrokkenheid, loyaliteit en een persoonlijke klantbenadering. Deze wisselwerking, in combinatie met overige oorzaken zoals de coronapandemie, de vele financieringsaanvragen en privéomstandigheden, is een van de voornaamste oorzaken van langdurig uitval van een aantal medewerkers. Dit heeft in de eerste plaats gevolgen voor de betreffende medewerkers, maar ook voor de overige medewerkers die hierdoor te maken hebben met een verhoogde werkdruk als gevolg van inwerkperiodes van externen, het opvangen van taken en het verlies van kennis.

Preventieve maatregelen die hierop zijn genomen zijn veelvuldig en divers met als kern de genoemde maatregelen met betrekking tot de verbeteringen in het IT-landschap. Andere maatregelen betreffen de inzet op mentale en fysieke vitaliteit door onder meer de thuiswerk/vitaliteitsvergoeding, DISC trainingen, stappen challenges, de mogelijkheid tot het werken op kantoor, gesprekken met een coach en aandacht voor verbindende sociale (online) evenementen.

Reactieve maatregelen die genomen zijn bestaan uit verhoogde aandacht voor de organisatiecultuur, gesprekken met de bedrijfsarts, oorzakenanalyses en aanscherping van de bedrijfscontinuïteitsplannen.

Ook hier geldt dat deze maatregelen een mitigerend effect hebben, maar door de onderlinge wisselwerking nog niet hebben geleid tot de gewenste beheersing. Voor 2022 worden de maatregelen dan ook uitgebreid en omgezet in een actieplan ter bevordering van de vitaliteit van medewerkers.

Beperkt onderscheidend vermogen voor particulieren (eigen bewoning)
Op strategisch gebied vormde ook gedurende 2021 het verminderde onderscheidend vermogen van het Restauratiefonds voor particulieren met een woonhuismonument een risico als gevolg van de aanhoudende lage rentestand en het alternatief van de woonhuissubsidieregeling.

De maatregelen hieromtrent omvatten het aanscherpen van de propositie en het vergroten van de wendbaarheid van het prijsbeleid, maar met name het vergroten van het kennis- en informatieaanbod via de websites en het versterken van de informatierol. Hierdoor blijft het Restauratiefonds op het gebied van kennis voor particuliere monumenteigenaren met een woonhuismonument relevant en onderscheidend.

Informatievoorziening van en naar samenwerkingspartners
Het Restauratiefonds hecht grote waarde aan een goede, transparante samenwerking met partners. Als gevolg van de ontwikkelingen in het IT-landschap is de informatievoorziening richting partners niet op het gewenste niveau. Op het gebied van subsidie uitbetalingen is dit ook het geval waar het de informatievoorziening van de partner richting het Restauratiefonds betreft. Het risico op ontevreden samenwerkingspartners en onjuiste subsidie uitbetalingen is zodoende onderkent en maatregelen zijn getroffen ter beheersing hiervan.
De voornaamste maatregel omvat de inrichting van een partner portaal waardoor de beschikbaarheid van rapportages, beschikkingen en andere informatie verbetert. De eerste stappen hiertoe zijn al genomen en in 2022 wordt dit verder geïmplementeerd.

Ken je klant
Op het gebied van wet- en regelgeving kent het Restauratiefonds een zeer lage risicobereidheid vanwege de financiële en maatschappelijke verantwoordelijkheid. De wet- en regelgeving met betrekking tot 'ken je klant' bestaande uit het uitvoeren van een cliëntenonderzoek tegen witwassen of financieren van terrorisme valt hieronder. Het Restauratiefonds streeft ernaar om het risico van een onvolledig uitgevoerd cliëntenonderzoek zoveel mogelijk te beperken.

Maatregelen die genomen zijn omvatten het definiëren en aanscherpen van beleid, processen en controles in de nieuwe systemen, training, inhuur van externe expertise en het uitvoeren van periodieke risicoanalyses. Deze stappen worden in 2022 doorontwikkeld.

Behalve genoemde onderhanden risico's zijn er gedurende 2021 ook veel risico's binnen de risicobereidheid gebracht of zelfs geheel gemitigeerd. Zo is het risico van een onbeheerste projectorganisatie gemitigeerd door de implementatie van een vaste projectwerkwijze en toegewijde afdeling. Het risico omtrent de verschuiving van de financieringsaanvraag richting zakelijk is beheerst door de wijziging in de afdelingsstructuur en -processen en het vergroten van kennis op zakelijk vlak. Het risico van de bekostiging van de IT-systemen is tot slot gemitigeerd door een nieuwe subsidieregeling.

Concluderend bestaan de voornaamste aandachtspunten voor 2022 uit het realiseren van een vitaal IT-landschap met vitale medewerkers. Teneinde hier aan bij te dragen gaat risicomanagement aan de slag met het uitvoeren van een cultuurevaluatie en het uitwerken van soft controles, zodat ook in 2022 de doelstellingen op maatschappelijk verantwoorde wijze gerealiseerd kunnen worden.

2.6 Wet- en regelgeving

Autoriteit Financiële Markten (AFM)
Het Restauratiefonds staat onder toezicht van de AFM en DNB. Wij hebben een Wft-vergunning van de AFM voor het aanbieden van hypothecair krediet. De AFM heeft in 2021 de benoeming van een nieuw lid van de raad van toezicht goedgekeurd. Er is één keer informatie opgevraagd. Het betrof een generiek informatieverzoek over distributiestrategie en productontwikkeling waaraan wij adequaat hebben voldaan.

Autoriteit Persoonsgegevens
Er zijn in 2021 enkele datalekken gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens en bij de betrokkenen. Het geringe aantal datalekken lag in de lijn met voorafgaande jaren.

Wetgeving
Het Restauratiefonds heeft in de loop van het jaar de uitvoering van de wetgeving met betrekking tot 'ken je klant' verscherpt.

2.7 Financiële gegevens

Financieel resultaat
Over 2021 is het bedrijfsresultaat na belasting uitgekomen op 0,7 miljoen euro (2020: 3,3 miljoen euro). Het resultaat na mutatie bestemmingsfonds en -reserve is uitgekomen op 5,0 miljoen euro (2020: 2,5 miljoen euro).

Bedrijfsopbrengsten
Het renteresultaat is uitgekomen op 13,1 miljoen euro.
Dit is een daling van 0,1 miljoen euro ten opzichte van 2020 (13,2 miljoen euro). Dit wordt veroorzaakt door lagere rentebaten. De overige baten zijn 3,7 miljoen euro afgenomen, dit verschil wordt veroorzaakt door de liquidatie-uitkering vanuit Stichting Aandelen Fondsenbeheer Nederland (il) van 4,0 miljoen euro die in 2020 is gedaan. Daarnaast zijn de ontvangen behandelingskosten met 0,3 miljoen euro toegenomen.

Revolving Funds 2021

(x EUR 1.000)	Revolving Fund	Verstrekt	Beschikbaar
Restauratiefonds-hypotheken	293.692	235.981	57.711
Kerken Nevenfunctie-Leningen	1.950	263	1.687
Antillen	8.316	6.418	1.899
Duurzame Scholenfonds	7.000	0	7.000
Cultuurfonds voor Monumenten	4.948	4.232	716
Varend Erfgoed-Leningen	268	20	248
Opengestelde Monumenten-Leningen	66.322	42.012	24.310
Totaal laagrentende leningen	**382.497**	**288.925**	**93.571**
Restauratiefondsplus-hypotheken	173.521	122.921	50.600
Duurzame Monumenten-Leningen	30.393	13.641	16.752
Duurzame Monumentenplus-Leningen	40.477	28.548	11.929
Totaal Revolving Funds	**626.888**	**454.035**	**172.852**
Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies	60	0	60
Bestemmingsfonds IT-investeringen	2.585	0	2.585
Bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer NL	2.994	0	2.994
Totaal Eigen Vermogen	**632.526**	**454.035**	**178.491**

Bedrijfslasten

In 2021 zijn de bedrijfslasten nagenoeg gelijk aan 2020 (13,8 miljoen euro). De personeelslasten zijn met 1,1 miljoen euro gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door de inhuur van tijdelijk personeel. In 2021 is er dotatie van 1,8 miljoen euro gedaan voor de voorziening insolventie. Dit wordt met name veroorzaakt door de voorziening Opengestelde Monumenten-Leningen waarvoor een dotatie van 3,2 miljoen is gedaan in 2021 (voorziening per 31-12-2021 is 4,2 miljoen euro). Daarnaast heeft er een vrijval plaatsgevonden bij de overige voorzieningen van 3,1 miljoen euro. De overige lasten zijn ten opzichte van 2020 met 0,6 miljoen euro afgenomen. Dit komt onder meer doordat er in 2021 minder projectkosten zijn gemaakt.

Mutatie Bestemmingsfonds en -reserve

In 2021 betreft het de volgende mutaties:

- Onttrekking Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies (0,2 miljoen euro);
- Onttrekking Bestemmingsreserve IT-Investeringen (0,9 miljoen euro);
- Onttrekking Bestemmingsreserve Opengestelde Monumenten-Lening (3,2 miljoen euro).

Verstrekte leningen

In 2021 is voor 154,3 miljoen euro aan leningen verstrekt (2020: 79,7 miljoen euro), waarvan 31,8 miljoen euro aan Opengestelde Monumenten-Leningen (2020: 10,3 miljoen euro). De verstrekte aanvullende leningen zijn in 2021 101,2 miljoen euro en substantieel hoger dan in 2020 (14,7 miljoen euro).

Subsidies

Naast het verstrekken van leningen betaalt het Restauratiefonds ook subsidies uit. In 2021 heeft het Restauratiefonds 65,7 miljoen euro (2020: 54,0 miljoen euro) aan Sim subsidies uitbetaald en 70,5 miljoen euro (2020: 59,4 miljoen euro) aan overige rijkssubsidies. De overige rijksubsidies bestaan uit Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten, Herbestemming, Woonhuisregeling en Iconische monumenten.

Eigen Vermogen

Het Eigen Vermogen ultimo 2021 bedraagt 632,5 miljoen euro (2020: 611,7 miljoen euro) en bestaat uit diverse Revolving Funds van de rijksoverheid en bestemmingsreserves/fondsen.

De toename in het Eigen Vermogen van 20,9 miljoen euro ontstaat door:

- Dotatie van het ministerie van OCW van 20 miljoen euro voor het Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen.
- Er heeft een overheveling van 35 miljoen euro plaatsgevonden van het Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken naar andere Revolving Funds te weten: 10 miljoen euro naar het Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken, 10 miljoen euro naar Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen en 15 miljoen euro naar Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen.
- Onttrekking bestemmingsreserve IT-Investeringen van 0,9 miljoen euro voor investeringen in het IT-landschap.
- Volgens de subovereenkomst is de voorziening Opengestelde Monumenten-Leningen (dotatie van 3,2 miljoen euro), onttrokken uit het Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen.
- De resultaatverdeling over de Revolving Funds is 5,0 miljoen euro.

Revolverende werking fondsen

Een van de belangrijkste factoren voor de werking van een revolving fund is het aflossingspatroon, zowel regulier als additioneel, van de kredietnemers. Voor de laagrentende leningen die vanuit het Revolving Fund zijn verstrekt, is in 2021 totaal 44,0 miljoen euro afgelost (2020: 45,2 miljoen euro). Hiervan is 58% additioneel afgelost (2020: 61%).

2.8 Doorkijk 2022

Doorkijk 2022

Het jaar 2022 staat voor het Restauratiefonds in het teken van het invulling geven aan de missie van ‘springlevende monumenten’, het vitaal houden van medewerkers en het continueren van de relaties met monumenteneigenaren alle in het licht van de coronaomstandigheden. We gaan de betrouwbaarheid van onze IT-systemen vergroten en maken een start met het inrichten van een portaal voor onze financiële partners. Wij bouwen met onze samenwerkingspartners voort op onze financieringsrol bij belangrijke opgaves, zowel voor particuliere als zakelijke eigenaren. Wij proberen onze financiële middelen zo breed mogelijk in te zetten inclusief verduurzaming en herbestemming. Wij gaan het platform Monumenten.nl verder uitbreiden met informatie en kennis van partners om op deze wijze monumenteneigenaren op een zo breed mogelijke wijze te ondersteunen. Hetzelfde gaan we doen met het aanbieden van specifieke diensten voor monumenteigenaren. Denk hierbij onder meer aan adviezen ten aanzien van monumenten op diverse terreinen zoals duurzaamheid en het monitoren van de onderhoudsbehoefte. In 2022 implementeren we de uitkomsten van de in 2021 afgeronde projecten propositie en de tariefstelling.

Begroting 2022

De totale verwachte productie in 2022 is 100 miljoen euro, exclusief de Opengestelde Monumenten-Lening die tot midden 2022 is verlengd. Daarmee iets lager dan 2021 doordat in dat jaar een aantal grote zakelijke financieringen zijn afgerond. Totale verwachte baten 2022 zijn in lijn met de realisatie in het jaar 2021. De totale verwachte kosten exclusief dotatie debiteuren voorzieningen zijn in 2022 naar verwachting enigszins hoger dan 2021 gerelateerd aan aanvullende verbeteringen in IT-systemen. Het resultaat na belastingen zal in 2022 lichtelijk positief zijn en zal met name worden bepaald door de te treffen debiteuren voorziening die gerelateerd is aan de economische situatie en de corona beperkingen in sectoren zoals horeca en evenementen.

3. Organisatie

3.1 Ons organisatieverhaal

Onze missie: springlevende monumenten! Daar gaan we voor, samen met eigenaren, samenwerkingspartners en erfgoedprofessionals.

Wat is een monument? De één voelt de geschiedenis. De ander ziet een gebouw met karakter. En een derde ziet nieuwe mogelijkheden. Hoe dan ook: elk monument vertelt een verhaal en geeft een gezicht aan een buurt, plaats of regio. Monumenten maken onze omgeving levendig, spannend en extra aantrekkelijk.

Daarom wil het Restauratiefonds deze bijzondere gebouwen behouden. Want een monument moet worden beleefd en het verhaal moet worden doorverteld. Zo blijven monumenten springlevend! Daar maken wij ons elke dag weer sterk voor.

Verstand van financieren

Hoe wij dat doen? De basis is een goede financiële ondersteuning. Want dat is nodig om monumenten te behouden. Daarom helpen wij eigenaren met een financiering voor restauratie, verduurzaming en herbestemming. Dat doen wij vanuit verschillende fondsen die wij voor het rijk, provincies, gemeenten en private organisaties beheren. Ook betalen wij subsidies uit namens de overheid. En alles wat wij weten, delen wij graag. Bijvoorbeeld via onze websites, op een evenement of in een persoonlijk gesprek.

Hart voor monumenten

Onze organisatie heeft geen winstoogmerk, maar gaat voor springlevende monumenten met maatschappelijke impact. Dat doen wij al vanaf onze oprichting in 1985 door het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW). Wij zetten elke euro optimaal in. Onze professionals staan dagelijks in contact met monumentbezitters en voelen zich een beetje mede-eigenaar. Wij delen al onze kennis om deze bijzondere panden duurzaam te blijven gebruiken.

Hetzelfde doen wij met overheden en maatschappelijke fondsen. Wij werken met hen samen aan een effectief en succesvol monumentenbeleid. Onze financiële expertise en ervaring is daarbij vaak van toegevoegde waarde. En met ons sterke netwerk maken wij meer mogelijk. Wij delen kennis en vergroten het draagvlak in de maatschappij voor het behoud van monumenten.

"Klantgericht werken is bij ons geen strategie, dat zit in ons 'monumenten-DNA'."

Pierre van der Gijp
manager Marketing, Informatie & Communicatie

Organisatiemodel 2021

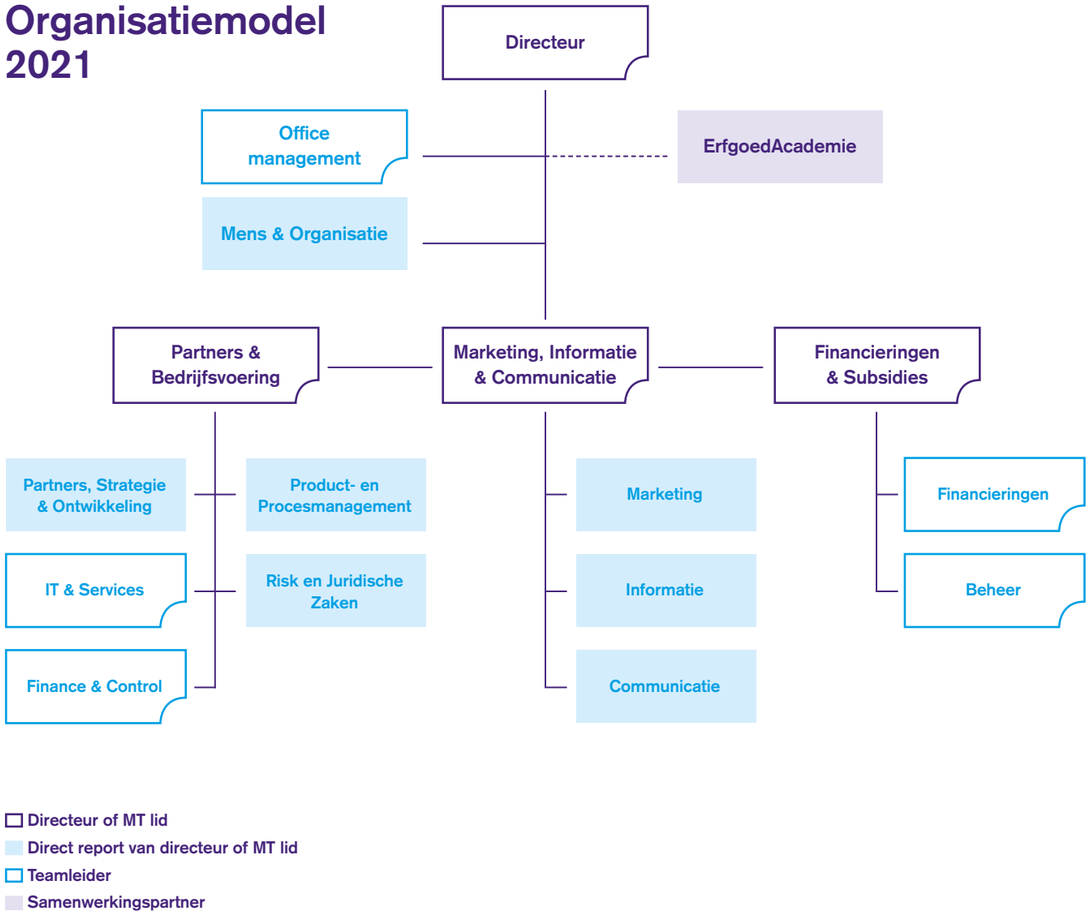

3.2 Organisatiestructuur

Eind 2021 waren er 61 medewerkers (52,5 fte) aan het Restauratiefonds verbonden. Dit zijn medewerkers in interne dienst. Daarnaast werkte het Restauratiefonds in 2021 met een flexibele schil bestaande uit gemiddeld 19 externe medewerkers en projectmedewerkers (16,7 fte).

3.3 Samenstelling bestuur

Het bestuur van het Restauratiefonds bestaat uit:

Kees-Jan Dosker

De nevenfuncties van Kees-Jan Dosker bestonden in 2021 uit:

- Statutair directeur en vereffenaar Fondsenbeheer Nederland BV (23 september 2021)
- Lid van de ledenraad van Donatus Verzekeringen
- Raad van Advies Nationaal Restauratie Centrum
- Voorzitter bestuur Stichting Goois Natuurreservaat

4. Raad van toezicht

Het jaar 2021 was wederom een uitzonderlijk jaar. Gedurende het jaar werkte de organisatie door de coronamaatregelen grotendeels vanuit huis. De raad is positief over hoe het bedrijf onder deze omstandigheden een grote bijdrage heeft geleverd aan het in stand houden van monumenten. Niet eerder verstrekte het Restauratiefonds een bedrag van ruim 150 miljoen euro aan leningen. Ook kon het fonds eigenaren die door de coronamaatregelen hard geraakt zijn goed bijstaan, zodat ook in deze coronaperiode erfgoed onderhouden blijft.

Onderwerpen raad van toezicht 2021

In 2021 heeft zowel de raad van toezicht als de auditcommissie vier keer vergaderd.

Impact van coronamaatregelen

Een veelbesproken onderwerp in de raad van toezicht vergaderingen was de impact van de coronamaatregelen op klanten, partners en medewerkers van het Restauratiefonds. Het Corona Care Team heeft ook in 2021 klanten die door de maatregelen getroffen zijn goed weten te begeleiden. In samenwerking met partners kon ook in 2021 de Opengestelde Monumenten-Lening aan publieks-toegankelijke rijksmonumenten worden verstrekt. Volgens de RIVM richtlijnen werkten medewerkers op afstand samen, daarom is er extra inzet geleverd om de onderlinge verbinding sterk te houden.

Nieuwe manier van werken

De organisatie heeft in 2021 de kans genomen om alvast de manier van werken voor in de toekomst vorm te geven. De ervaringen uit de coronaperiode waren aanleiding om ook op de langere termijn op een hybride manier te blijven werken. De raad van toezicht is meegenomen in de vorming van de nieuwe manier van werken, die bestaat uit een deel vanuit huis werken en vanuit het kantoor in Amersfoort. Hiermee is er een goede balans tussen persoonlijk contact en werk/privé die past bij het Restauratiefonds.

Impact lage rentestanden

De impact van de lage rentestanden op de doelstellingen van het Restauratiefonds is in de raad van toezicht aan bod gekomen. Er is intensief gesproken over een vernieuwd prijsbeleid en nieuwe proposities die zijn ontwikkeld. De raad volgt de implementatie van dit onderwerp met grote interesse.

Financieringsplatform

Vanaf januari 2020 werkt het Restauratiefonds met een nieuw financieringsplatform. In de raad van toezicht is er veel aandacht geweest voor het optimaliseren en stabieler maken van het platform om daarmee de dienstverlening van het fonds te versterken. De raad had hierbij niet alleen aandacht voor het meer standaard gebruik van het systeem, ook werd gekeken naar processen en het goed trainen van medewerkers. Eind 2021 is op initiatief van de raad van toezicht een onderzoek naar de implementatie van het financieringsplatform Close gestart en is er ook tijdelijke begeleiding door een externe projectleider gefaciliteerd.

Vitaliteit medewerkers

De aandacht van de raad van toezicht ging ook uit naar de verhoogde druk op de vitaliteit van medewerkers binnen het Restauratiefonds. Voornoemd onderzoek richt zich ook op de oorzaak hiervan met als doel om met de uitkomsten hiervan te komen tot een duurzame versterking van de organisatie.

Overige activiteiten binnen de raad van toezicht

De raad van toezicht verleende goedkeuring aan de volgende documenten:

- Jaarverslag en jaarrekening 2020
- Begroting 2022

Ook werden het Treasury Statuut en het Treasury Jaarplan 2022 vastgesteld. Tevens werd de profielschets voor raad van toezicht leden aangepast.

In april 2021 trad John Jorritsma af als lid van de raad van toezicht, evenals Marieke van Schijndel in december. Jetta Klijnsma werd verwelkomd als nieuw lid van de raad van toezicht. In december 2021 is een vacature voor een nieuw lid voor de raad van toezicht opengesteld.

Governance

Benoeming van de leden van de raad van toezicht

Benoeming en herbenoeming van leden van de raad van toezicht gebeurt conform de statuten door de fungerende leden van de raad van toezicht, bij nieuwe benoemingen na schriftelijke goedkeuring door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Commissies

De raad van toezicht kent de volgende commissies:

- *Auditcommissie*
  Het is de taak van de auditcommissie om de besluitvorming van de raad van toezicht over het toezicht op de integriteit en kwaliteit van de financiële verslaggeving en op de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van het Restauratiefonds voor te bereiden.
- *Selectie/Remuneratiecommissie*
  Het is de taak van de remuneratiecommissie om de besluitvorming van de raad van toezicht over de selectie en benoeming van de bestuurder en leden van de raad van toezicht, de vaststelling van beloningen en de overige aan haar toegekende of gedelegeerde bevoegdheden voor te bereiden.

Bezoldiging

De bezoldiging is in 2021, afgezien van de indexatie die heeft plaatsgevonden, niet gewijzigd. De bezoldiging van de leden van de raad van toezicht voldoet aan de Wet Normering Topinkomens.

Leden raad van toezicht

Mevrouw W.J. (Willemijn) Maas, voorzitter
Eerste benoeming: december 2014
Herbenoeming: december 2020
Aftredend: 1 december 2022

Functie: zakelijk directeur van Nederlands Dans Theater

Belangrijke nevenfuncties:
- voorzitter raad van toezicht Stichting Amsterdam Dance Event
- lid raad van commissarissen Havenbedrijf Amsterdam
- voorzitter Vriendenvereniging van het Koninklijk Concertgebouworkest en het Concertgebouw

De heer J.A. (John) Jorritsma, vice-voorzitter
Eerste benoeming: 2014
Herbenoeming: april 2019
Aftredend: 1 april 2021

Functie: burgemeester gemeente Eindhoven

Belangrijke nevenfuncties:
- voorzitter Stichting Brainport
- voorzitter Metropoolregio Eindhoven

Mevrouw M.J.P.G. (Mirjam) Nouwen, lid auditcommissie
Eerste benoeming: januari 2017
Herbenoeming: januari 2020

Functie: consultant en toezichthouder

Belangrijke nevenfuncties:
- voorzitter raad van toezicht NHF (MUNT Hypotheken)
- lid bestuur Stichting Aandelen Fondsenbeheer Nederland in liquidatie

Mevrouw M.A. (Marieke) van Schijndel, lid
Eerste benoeming: december 2013
Herbenoeming: december 2019
Aftredend: 1 december 2021

Functie: directeur Museum Catharijneconvent

Belangrijke nevenfuncties:
- lid bestuur Stichting Aandelen Fondsenbeheer Nederland (23 september 2021)
- lid bestuur Samenwerkende Utrechtse Musea
- lid bestuur K.F. Hein Fonds Monumenten
- lid ledenraad Donatus Verzekeringen

De heer T. (Tamim) Chebti, lid auditcommissie
Eerste benoeming: 1 april 2021
Herbenoeming: 1 april 2024

Functie: Head of Financial Management, NN Bank

Nevenfuncties: geen

Mevrouw J. (Jetta) Klijnsma, lid
Eerste benoeming: november 2021
Herbenoeming: november 2024

Functie: commissaris van de Koning in Drenthe

Belangrijke nevenfuncties:
- ambassadeur Liliane Fonds
- voorzitter bestuur Stichting De Dutch Don't Dance Division
- lid raad van toezicht Kunstmuseum Den Haag/ Escher in het paleis
- voorzitter raad van toezicht VSBfonds

V.l.n.r.: Tamim Chebti, Marieke van Schijndel, Willemijn Maas, John Jorritsma, Mirjam Nouwen, Jetta Klijnsma

5. Duurzame Partnerschappen

Samenwerken aan springlevende monumenten

Al sinds de oprichting van het Restauratiefonds in 1985 door het toenmalige ministerie van OCW werken wij samen met overheden en later ook met private maatschappelijke fondsen om monumenten in stand te houden. Inmiddels beheren wij namens publieke en private organisaties een dertigtal fondsen en subsidieregelingen van waaruit wij eigenaren ondersteunen bij de restauratie, verduurzaming en herbestemming van hun monument. Al deze samenwerkingen zijn uitgegroeid tot partnerschappen met impact.

We werken niet alleen samen op het gebied van financieren. Ook op het gebied van kennisdelen, stimuleren van verduurzaming en de organisatie van evenementen in de monumentensector werken we volop samen met enthousiaste en betrokken organisaties. Samen maken we ons sterk om monumenteigenaren, zowel particulier als zakelijk, te ondersteunen bij het in stand houden, verduurzamen of herbestemmen van hun monument. We zetten ons in middels langdurige relaties en samenwerkingen, omdat we erin geloven dat de kracht van positieve verandering zit in het verbinden van monumenteigenaren aan partners en specialisten.

Een overzicht van onze samenwerkingen en de diverse fondsen:

Fondsen rijksoverheid

- *Restauratiefonds-hypotheek*
  Restaureren en/of onderhoud van rijksmonumentale woonhuizen.
- *Restauratiefondsplus-hypotheek*
  Grootschalige restauraties van rijksmonumentale complexen (zoals kerken, kloosters en boerderijen).
- *Duurzame Monumenten-Lening*
  Verduurzamen van rijksmonumentale woonhuizen.
- *Duurzame Monumentenplus-Lening*
  Verduurzamen van rijksmonumentale complexen (zoals kerken, kloosters en boerderijen).
- *Garantiefonds Rijksmusea*
  Garanties voor door rijksmusea aangegane leningen.
- *Kerken Nevenfunctie-Lening*
  Voor het aanbrengen van voorzieningen voor nevenactiviteiten of verduurzamings- en herbestemmingskosten in rijksmonumentale kerken.
- *Opengestelde Monumenten-Lening*
  Achtergestelde lening voor eigenaren van publiekstoegankelijke rijksmonumenten die als gevolg van de coronamaatregelen tijdelijke inkomstenderving hebben en dit niet voldoende kunnen opvangen.

Subsidieregelingen rijksoverheid

Samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed voeren we diverse subsidieregelingen uit ten behoeve van rijksmonumenten.

Provinciale samenwerkingen

- *Cultuurfondsen voor Monumenten*
  Samenwerking met negen provincies en het Prins Bernhard Cultuurfonds voor restauratie (in Friesland, Groningen, Overijssel ook voor verduurzaming en herbestemming) van niet-rijksmonumenten.
- *Noord-Hollands Monumentenfonds*
  Voor zowel provinciale monumentale woonhuizen als voor alle type monumentale, beeldbepalende en karakteristieke niet-woonhuizen. Voor de gemeentelijke monumenten, beeldbepalende en karakteristieke panden geldt dat ze oorspronkelijk tot het industrieel, religieus of agrarisch erfgoed moeten behoren.
- *Drents Monumentenfonds*
  Voor de restauratie, verduurzaming of herbestemming van monumenten en beeldbepalende panden in Drenthe.
- *Gelders Monumentenfonds*
  Voor de restauratie, verduurzaming of herbestemming van alle typen monumenten in Gelderland.
- *Friesland en Groningen*
  Voor deze twee provincies beheren wij subsidieregelingen en betalen wij de subsidies uit aan monumenteigenaren.

Gemeentelijke fondsen

- *Amsterdams Restauratiefonds*
  Voor de restauratie van gemeentelijke monumenten in Amsterdam.
- *Hilversums Restauratiefonds*
  Voor de restauratie van gemeentelijke monumenten in Hilversum.
- *Deventer Restauratiefonds*
  Voor de restauratie van gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en overige monumenten in Deventer.
- *Gemeentelijk Restauratiefonds Dordrech*t
  Voor de restauratie of verduurzaming van gemeentelijke monumenten of aangewezen beeldbepalende panden in Dordrecht.
- *Leeuwarder Restauratiefonds*
  Voor de restauratie van gemeentelijke monumenten of aangewezen beeldbepalende panden in Leeuwarden.
- *Moerdijks Restauratiefonds*
  Voor de restauratie van gemeentelijke monumenten in Moerdijk.
- *Rotterdams Restauratiefond*s
  Voor de restauratie van gemeentelijke monumenten of beeldbepalende panden in een Beschermd Stadsgezicht in Rotterdam.
- *Schiedams Restauratiefonds*
  Voor de restauratie van behoudenswaardige panden in Schiedam.
- *Utrechts Restauratiefonds(-energiebesparing)*
  Voor de restauratie of verduurzaming van gemeentelijke monumenten of aangewezen beeldbepalende panden in Utrecht.

Samenwerkingen met private maatschappelijke fondsen

- *Monumentenfonds1818 (regio Haaglanden) in samenwerking met Fonds 1818*
  Voor de verbouwingen, renovatie en restauratie van gemeentelijke monumenten en monumentale kerken die (deels) een nieuwe bestemming krijgen in de regio Haaglanden.
- *Elisabeth Strouven Monumentenfonds (Maastricht en omgeving) in samenwerking met Elisabeth Strouven Fonds*
  Voor maatregelen om verval of vervolgschade te voorkomen en het behoud van het monument en zijn cultuurhistorische waarden te bevorderen van diverse type monumenten in Maastricht.
- *Maassteden Monumentenfonds in samenwerking met Fonds Schiedam Vlaardingen e.o.*
  Voor de restauratie, verduurzaming of herbestemming van rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en beeldbepalende/karakteristieke panden in de gemeenten Schiedam, Vlaardingen en Maassluis.
- *Boerderijenfonds*
  Wij werken samen met Agrarisch Erfgoed Nederland in het Boerderijenfonds en betalen de subsidies hiervoor uit. Doel van het fonds is het stimuleren van het behoud en gebruik van agrarisch erfgoed voor een toekomstbestendig platteland.

"Duurzame instandhouding van erfgoed samen met partners, door een duurzame inzet van kennis en middelen "

Niels Liefers
productmanager

Beheer van duurzame revolverende fondsen: samen waarde en impact creëren

Meer doen met dezelfde euro, dat is het idee van een revolverend fonds waarin een partner middelen beschikbaar stelt. Vanuit de revolverende werking, de rente en aflossing, kunnen nieuwe projecten worden gefinancierd en is hiermee een duurzame investeringsstrategie. .

Het geld uit het Revolving Fund voor rijksmonumenten van het Restauratiefonds is in 36 jaar voor de derde keer weer opnieuw ingezet voor nieuwe restauratie, duurzaamheids- en herbestemmingsprojecten. Zo is er vanuit de Cultuurfondsen voor Monumenten in negen provincies - waarvan het Restauratiefonds samen met het landelijke maatschappelijke vermogensfonds het Prins Bernhard Cultuurfonds initiatiefnemer van is – in 20 jaar iedere ingelegde euro voor de tweede keer opnieuw ingezet voor gemeentelijke monumenten en andere niet-rijksmonumenten.

Revolving Fund

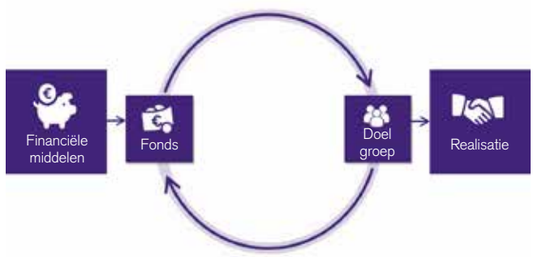

Werking Revolving Fund

Kennispartners: bevorderen van kwaliteit door samenwerking en wegwijs

De monumentensector kenmerkt zich door vakmanschap en standaard maatwerk. Samen met specialisten en partners delen wij kennis met eigenaren van monumenten op het gebied van onder meer restauratie, verduurzaming of verzekeren. Want goed geïnformeerde eigenaren dragen bij aan kwalitatief herstel en behoud van monumenten. Op het landelijke platform Monumenten.nl en Herbestemming.nu ontsluiten we deze kennis en delen we onze financiële expertise met eigenaren. Daarnaast bieden we specifieke kennisdiensten aan zoals de gratis online Zelfscan Duurzaam Monument in samenwerking met de Groene Grachten en werken we samen met Bouwkundige Bureaus, Duurzame Monumenten Adviseurs, Monumentenwacht Nederland, Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg, Nationale Monumentenorganisatie, Donatus, Dijkoraad, de ErfgoedAcademie, Platform Agrarisch Erfgoed en Programma Toekomst Religieus Erfgoed.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Voor behoud, gebruik en ontwikkeling van monumenten is het beschikbaar hebben van de juiste kennis op het juiste moment cruciaal. Bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is een groot aantal specialisten werkzaam in uiteenlopende vakgebieden rondom het behoud van erfgoed. De Rijksdienst koppelt haar kennis over het erfgoed aan maatschappelijke opgaves zoals verduurzaming en leegstand. Deze expertise is essentieel voor de eigenaren die het Restauratiefonds dagelijks helpt. Niet voor niks werkt het Restauratiefonds al ruim 25 jaar samen met de Rijksdienst als het gaat om het delen van kennis.

Draagvlak en samen de erfgoedsector versterken

Het Restauratiefonds werkt nauw samen met diverse partners binnen de monumentensector en ondersteunt initiatieven die draagvlak in de maatschappij voor het behoud van monumenten vergroten en de sector versterken zoals met Stichting Nederland Monumentenland, Nationale Monumentenorganisatie, Erfgoedplatform Kunsten '92, Routekaart Verduurzaming Monumenten en het Nationaal Renovatie Platform.

Koepelgevangenis in Haarlem

In de Brouwerij in Leeuwarden

6. Jaarrekening

6.1 Balans per 31 december 2021
(na resultaatverdeling)

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
ACTIVA		
Financiële vaste activa		
01. Portefeuille leningen	919.311	859.981
02. Zero-leningen	4.740	4.539
03. Voorgefinancierd garantiefonds	253	337
	924.304	**864.857**
Immateriële vaste activa		
04. Geactiveerde implementatiekosten IT	2.890	3.854
	2.890	**3.854**
Materiële vaste activa		
05. Verbouwingen	27	0
06. IT-hardware	35	11
07. Inventaris	26	4
	88	**15**
Vlottende activa		
08. Vorderingen	9.372	10.113
09. Liquide middelen	534.541	530.963
	543.913	**541.076**
Stand per 31 december	**1.471.195**	**1.409.802**

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
PASSIVA		
Eigen Vermogen		
10. Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken	316.175	348.887
11. Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen	30.392	20.229
12. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken	173.521	161.541
13. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen	40.477	25.184
14. Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen	66.322	49.291
15. Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies	60	105
16. Bestemmingsreserve IT-Investeringen	2.585	3.443
17. Bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer Nederland	2.994	2.991
	632.526	**611.671**
Voorzieningen		
18. Passieve belastinglatentie	0	997
Langlopende schulden		
19. Onderhandse leningen o/g	302.500	286.750
20. Regionale Restauratiefondsen	74.408	64.041
21. Provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten	32.949	32.688
22. Subsidie-op-termijn	8.859	12.371
	418.716	**395.850**
Kortlopende schulden		
23. Onderhandse leningen o/g	62.250	75.000
24. Revolving Fund Varend Erfgoed	19	39
25. Sim-subsidies	70.095	26.794
26. Overige kortlopende schulden	287.589	299.451
	419.953	**401.284**
Stand per 31 december	**1.471.195**	**1.409.802**

6.2 Staat van baten en lasten over 2021

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
Rentebaten	16.226	15.972	16.896
Rentelasten	-3.077	-2.644	-3.683
27. Renteresultaat	**13.149**	**13.328**	**13.213**
28. Ontvangen behandelingskosten	882	959	570
29. Overige baten	636	-40	4.343
Som der bedrijfsopbrengsten	**14.667**	**14.247**	**18.126**
30. Personeelslasten	-7.743	-7.085	-6.656
31. Dotatie voorziening	-1.809	-1.000	-2.382
32. Overige lasten	-4.206	-5.330	-4.779
Som der bedrijfslasten	**-13.758**	**-13.415**	**-13.817**
Saldo baten en lasten exclusief belasting	**909**	**832**	**4.309**
33. Vennootschapsbelasting	-202	-178	-1.027
Saldo baten en lasten inclusief belasting	**707**	**654**	**3.282**
34. Mutatie bestemmingsfonds en -reserve	4.255	1.756	-762
Saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve	**4.962**	**2.410**	**2.520**

Verdeling saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve		
Dotatie Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken	2.288	552
Dotatie Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen	163	134
Dotatie Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen	293	184
Dotatie Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken	1.980	1.628
Dotatie Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen	238	22
Totaal	**4.962**	**2.520**

In de staat van baten is ten behoeve van het inzicht de verwerking van de onttrekking Bestemmingsfonds Opengestelde Monumenten-Leningen aangepast in de vergelijkende cijfers van 2020; hiermee is de verwerkingswijze conform 2021.

6.3 Kasstroomoverzicht over 2021

Kasstroomoverzicht volgens de indirecte methode (x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Gerealiseerd 2020
Saldo baten en lasten inclusief belasting	**707**	**3.282**
Mutaties niet kasgerelateerd		
Mutatie voorziening voor insolventie	1.809	2.382
Mutatie voorgefinancierd garantiefonds en belastinglatentie	-913	1.054
Mutatie rente Subsidie-op-termijn	435	582
Koersverschillen	-202	210
Afschrijving immateriële vaste activa	963	963
Afschrijving materiële vaste activa	6	2
Totaal mutaties niet kasgerelateerd	**2.098**	**5.193**
Mutaties Eigen Vermogen		
Onttrekkingen Eigen Vermogen	-35.006	-13.400
Dotaties Eigen Vermogen	55.155	53.864
Totaal mutaties Eigen Vermogen	**20.149**	**40.464**
Mutaties werkkapitaal		
Mutatie overige vorderingen	740	-2.772
Mutatie overige kortlopende schulden	-5.751	14.978
Totaal mutaties werkkapitaal	**-5.011**	**12.206**
Operationele kasstroom		
Uitgezette leningen	-154.295	-81.434
Ontvangen aflossingen	92.955	86.429
Ontvangen Rijks- en Brim-subsidies	173.395	156.161
Uitbetaalde Rijks- en Brim-subsidies	-136.205	-113.430
Uitbetaalde Subsidie-op-termijn	-3.947	-4.728
Totaal operationele kasstroom	**-28.097**	**42.998**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investeringen in immateriële vaste activa	0	-788
Desvesteringen in immateriële vaste activa	0	3
Investeringen in materiële vaste activa	-79	-16
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	**-79**	**-802**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Aflossingen langlopende schulden	-92.500	-89.250
Aangetrokken langlopende schulden	95.500	184.000
Dotaties fondsen derden	11.107	3.714
Onttrekkingen fondsen derden	-499	-470
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	**13.608**	**97.994**

Tabel gaat verder op pagina 34

6.3 Kasstroomoverzicht over 2021 (vervolg)
Kasstroomoverzicht volgens de indirecte methode

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Gerealiseerd 2020
Netto kasstroom	**3.375**	**201.335**
Liquide middelen per 1 januari	**530.963**	**329.837**
Mutatie liquide middelen	3.375	201.335
Koersverschillen	202	-210
Liquide middelen per 31 december	**534.540**	**530.963**
Niet vrij beschikbare liquide middelen per 31 december	-41.366	-41.165
Vrij beschikbare liquide middelen per 31 december	**493.174**	**489.798**

6.4 Waarderingsgrondslagen

Bedrijfsactiviteiten
De activiteiten van de Stichting Nationaal Restauratiefonds (KvK nr. 41181555), statutair gevestigd in Amersfoort en kantoorhoudend aan de Utrechtseweg 12 in Amersfoort, bestaan voornamelijk uit: het financieren van monumentaal (on)roerend goed, het uitvoeren van subsidieregelingen voortvloeiend uit het stelsel voor monumentenzorg, het geven van voorlichting en advies binnen de relevante beleidsvelden vanuit een financieel-economisch kader.

Het Restauratiefonds heeft de coronapandemie goed doorstaan. Vanwege de getroffen maatregelen en dotatie aan de voorziening voor insolventie als gevolg van de coronacrisis, heeft het Restauratiefonds de coronacrisis doorstaan zonder externe steun.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening
De jaarrekening is opgesteld volgens de in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen voor financiële verslaggeving, inclusief Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ 640) en bepalingen krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT). De jaarrekening is opgesteld volgens het principe van going concern.

De historische kostprijs is de algemene grondslag voor de waardering van de activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen de nominale waarde.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's. Alle financiële informatie is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal. Door deze afronding kunnen minimale afrondingsverschillen in tellingen ontstaan. De afrondingsverschillen zijn niet materieel voor inzicht in balans en resultaat. Indien nodig voor het inzicht, zijn de vergelijkbare cijfers aangepast.

Gebruik van oordelen en schattingen
Bij het opstellen van de jaarrekening worden door het management oordelen gevormd alsmede schattingen en veronderstellingen gemaakt die van invloed zijn op de toepassing van de grondslagen en de gerapporteerde waarde van de activa, passiva, baten en lasten. De feitelijke resultaten kunnen afwijken van de schattingen. De schattingen en veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

De volgende waarderingsgrondslagen vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Inschattingen die worden gedaan ter bepaling van het verwachte verloop van de leningen op portefeuilleniveau om zodoende de financiële risicopositie vast te stellen. Het verwachte verloop wordt geschat op basis van het contractuele verloop van de portefeuille inclusief de offertes minus de geschatte aflossingen, zowel regulier als additioneel.
- Inschattingen en aannames die worden gedaan ter bepaling van de voorziening voor insolventie. Dit betreft met name inschattingen van het kredietrisico over leningen die voor rekening en risico van het Restauratiefonds aan monumenteigenaren zijn verstrekt.

Kasstroomoverzicht
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Vreemde valuta
Transacties in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de geldende wisselkoers op transactiedatum. In vreemde valuta luidende activa en passiva worden per balansdatum omgerekend in euro's tegen de wisselkoers op balansdatum. De optredende koersverschillen bij omrekening worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Financiële instrumenten
Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten (onder vorderingen en schulden) als financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

Derivaten
Het Restauratiefonds past kostprijs hedge-accounting toe conform RJ Richtlijn 290 'Financiële derivaten' op basis van generieke hedge documentatie, zoals beschreven in het Treasury Statuut. Het Restauratiefonds documenteert de wijze waarop de hedgerelaties passen in de doelstellingen van het risicobeheer, de hedgestrategie en de verwachting van de effectiviteit van de hedge.

Per balansdatum wordt de effectiviteit van de hedge bepaald. Binnen het Restauratiefonds wordt conform RJ Richtlijn 290 'Financiële derivaten' de effectiviteitsmeting primair uitgevoerd op basis van kwalitatieve kritische kenmerken.

Het effectieve deel van financiële derivaten die zijn toegewezen voor kostprijs hedge accounting wordt tegen kostprijs gewaardeerd. Het eventuele ineffectieve deel wordt tegen reële waarde gewaardeerd. De veranderingen van de reële waarde van het ineffectieve deel worden direct in de staat van baten en lasten verwerkt.

Activa
Financiële vaste activa
De onder financiële vaste activa vallende posten worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de nominale waarde. Voorzieningen voor het kredietrisico worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. Vervolgens worden de financiële vaste activa na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De post voorgefinancierd garantiefonds wordt gewaardeerd tegen netto contante waarde.

Immateriële vaste activa
De immateriële vaste activa (geactiveerde implementatiekosten IT) worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen de historische kostprijs. Deze bestaat uit verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs en overige kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen op basis van de geschatte economische levensduur en indien van toepassing van bijzondere waardeverminderingen. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname.

Uitgaven voor ontwikkelingsprojecten worden geactiveerd als onderdeel van de vervaardigingsprijs als het waarschijnlijk is dat het project economische voordelen gaat behalen en de kosten betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. Kosten van onderzoek worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen op basis van de geschatte economische levensduur.

Vlottende activa
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde en staan ter vrije beschikking van het Restauratiefonds, tenzij anders vermeld.

Passiva
Kortlopende schulden en langlopende schulden
De onder kort- en langlopende schulden vallende posten worden bij de eerste verwerking opgenomen tegen de nominale waarde. Transactiekosten die direct toe te rekenen zijn aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Vervolgens worden de schulden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Dit is het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

De portefeuille Belegde Subsidie-op-termijn is gewaardeerd tegen de nominale waarde van de schuldrest(en) per balansdatum, vermeerderd met de nog bij te schrijven rente per balansdatum.

Eigen Vermogen
Het Eigen Vermogen wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. Onder het Eigen Vermogen vallen het Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken, het Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken, het Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen, het Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen, het Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen, het Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies, de Bestemmingsreserve IT-Investeringen en de Bestemmingsreserve voor de liquidatie-uitkering vanuit Stichting Aandelen Fondsenbeheer Nederland (il). Het Revolving Fund bestaat uit een bestemmingsfonds, ontstaan door stortingen van het ministerie van OCW, en een algemene reserve, ontstaan door toevoegingen van het resultaat.

Het Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies ontstaat door bedragen die door het Restauratiefonds worden teruggevorderd van de subsidieontvangers en eventuele overige dotaties van de Staat. Dit bestemmingsfonds mag het Restauratiefonds inzetten voor onder meer IT-investeringen na vooraf verkregen instemming van de minister.

Voorziening insolventie
Een voorziening voor kredietverliezen wordt in overeenstemming met de geldende verslaggevingsregels gevormd. Voor kredieten waar sprake is van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering, hebben wij de realiseerbare waarde bepaald. Indien de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde, hebben wij een bijzondere waardevermindering verantwoord.

Resultaat
Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de som der bedrijfsopbrengsten (baten) en alle hiermee verbonden, aan het verslagjaar toe te rekenen bedrijfslasten. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen.

Baten en lasten worden toegekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover deze op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen, die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen als die voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Rentemarge
De rentebaten en -lasten worden op basis van het toerekeningsbeginsel verantwoord in de staat van baten en lasten voor alle rentedragende instrumenten.

Ontvangen behandelingskosten
De ontvangen behandelingskosten zijn kosten die aan de geldnemers in rekening worden gebracht voor de verstrekking van financieringen. Deze worden als opbrengst verantwoord op het moment van het passeren van de (hypotheek)akte.

Vennootschapsbelasting
De vennootschapsbelasting wordt berekend tegen het geldende tarief over het resultaat voor belastingen van het boekjaar. Daarbij wordt rekening gehouden met permanente en tijdelijke verschillen tussen de commerciële en de fiscale winstberekening. De tijdelijke verschillen zijn ontstaan door in de commerciële winstberekening af te wijken van de fiscale winstberekening.

Financiële vaste activa

6.5 Toelichting op de balans

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
1. Portefeuille leningen		
a. Aanvullende leningen	452.017	400.214
b. Restauratiefonds-hypotheken	222.938	250.447
c. Restauratiefondsplus-hypotheken	121.262	107.167
d. Regionale Restauratiefonds-hypotheken	50.694	46.187
e. Cultuurfonds-hypotheken	29.968	29.686
f. Duurzame Monumenten-Leningen	13.641	11.240
g. Duurzame Monumentenplus-Leningen	28.490	14.605
h. Overige leningen	301	437
Stand per 31 december	**919.311**	**859.983**

In vergelijking met de jaarrekening 2020 zijn de verschillende categorieën iets aangepast. De voornaamste aanpassing is dat alle Restauratiefonds-hypotheken nu apart worden gepresenteerd. In de jaarrekening 2020 waren de Restauratiefonds-hypotheken nog opgenomen onder de laagrentende leningen. Daarnaast is er een nieuwe categorie opgenomen; overige leningen. Onder de overige leningen zijn onder meer de Varend Monument-Lening, Kerken Nevenfunctie-Lening en Mobiel Erfgoed-Lening opgenomen.

	Jaar	Stand per 1-1	Verstrekte leningen	Aflossingen	Stand excl. voorziening per 31-12	Voorziening	Stand incl. voorziening per 31-12
1a. Aanvullende leningen	**2020**	413.342	14.672	-24.806	403.208	-2.994	400.214
	2021	403.208	101.154	-45.494	458.868	-6.851	452.017
	Δ	**-10.134**	**86.482**	**-20.688**	**55.660**	**-3.857**	**51.803**
1c. Restauratiefonds-hypotheken	**2020**	283.556	3.431	-31.116	255.871	-5.424	250.447
	2021	255.871	4.732	-33.733	226.870	-3.932	222.938
	Δ	**-27.685**	**1.301**	**-2.617**	**-29.001**	**1.492**	**-27.509**
1c. Restauratiefondsplus-hypotheken	**2020**	109.652	7.911	-8.582	108.981	-1.814	107.167
	2021	108.981	20.109	-6.117	122.973	-1.711	121.262
	Δ	**-671**	**12.198**	**2.465**	**13.992**	**103**	**14.095**
1d. Regionale Restauratiefonds-hypotheken	**2020**	44.716	4.138	-2.622	46.232	-45	46.187
	2021	46.232	7.780	-3.318	50.694	0	50.694
	Δ	**1.516**	**3.642**	**-696**	**4.462**	**45**	**4.507**
1e. Cultuurfonds-hypotheken	**2020**	30.381	2.095	-2.540	29.936	-250	29.686
	2021	29.936	2.803	-2.771	29.968	0	29.968
		-445	**708**	**-231**	**32**	**250**	**282**
1f. Duurzame Monumenten-Leningen	**2020**	8.841	2.919	-520	11.240	0	11.240
	2021	11.240	3.539	-1.138	13.641	0	13.641
	Δ	**2.399**	**620**	**-618**	**2.401**	**0**	**2.401**
1g. Duurzame Monumentenplus-Leningen	**2020**	10.729	4.366	-274	14.821	-216	14.605
	2021	14.821	14.178	-451	28.548	-58	28.490
	Δ	**4.092**	**9.812**	**-177**	**13.727**	**158**	**13.885**
1h. Overige leningen	**2020**	-25.853	41.902	-15.612	437	0	437
	2021	437	0	-136	301	0	301
	Δ	**26.290**	**-41.902**	**15.476**	**-136**	**0**	**-136**
Totaal	**2020**	875.364	81.434	-86.072	870.724	-10.743	859.983
Totaal	**2021**	870.726	154.295	-93.158	931.863	-12.552	919.311
Totaal	Δ	**-4.638**	**72.861**	**-7.086**	**61.137**	**-1.809**	**59.328**

De voorziening voor insolventie is in 2021 toegenomen met 1,8 miljoen euro tot 12,6 miljoen euro. Dit wordt met name veroorzaakt door de voorziening Opengestelde Monumenten-Leningen (opgenomen onder de aanvullende leningen) die is gestegen tot 4,2 miljoen euro (2020: 1,0 miljoen euro). De voorziening van de Antillen is verhoogd met 0,1 miljoen euro tot 3,2 miljoen euro. De overige voorzieningen hebben een totale vrijval van 1,5 miljoen euro.

Aanvullende leningen

Onder aanvullende leningen vallen de verstrekte leningen aan monumenteigenaren tegen marktconforme rentetarieven in de vorm van annuïteiten-, lineaire- en aflossingsvrije leningen. De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is 21 jaar (2020: 21 jaar). De gemiddelde rente over de aanvullende leningen bedraagt 2,3% (2,6% in 2020).
Als zekerheid voor bijna alle verstrekte leningen verkrijgt het Restauratiefonds het recht van hypotheek. De leningen betreffen veelal een tweede (of hogere) hypotheek. Voor een beperkt aantal overige leningen is in het verleden geen recht van hypotheek verkregen. Verder is een deel van de leningen onder borgstelling of garantie, zoals gemeentegarantie verstrekt.
De Opengestelde Monumenten-Leningen zijn ook opgenomen onder de aanvullende leningen. De Opengestelde Monumenten-Leningen worden zonder zekerheden verstrekt. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is 14 jaar. De totale omvang van de Opengestelde Monumenten-Leningen is 42,0 miljoen euro.

Restauratiefonds-hypotheken

De Restauratiefonds-hypotheek is een lening voor restauraties en onderhoud aan rijksmonumenten. Deze rijksmonumenten kunnen zowel vallen onder de categorie woonhuizen als niet-woonhuizen. De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is 17 jaar (2020: 18 jaar). De Restauratiefonds-hypotheken worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De hoogte van de voorziening voor insolventie van de leningenportefeuille Restauratiefonds-hypotheken is gedaald in vergelijking met voorgaand jaar. De gemiddelde rente over de Restauratiefonds-hypotheken bedraagt 1,3% (1,5% in 2020).

Restauratiefondsplus-hypotheken

De Restauratiefondsplus-hypotheek is een lening specifiek voor restauraties en herbestemmingsprojecten in de categorie niet-woonhuizen, die worden verstrekt vanuit het Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken. Deze leningen kennen veelal een hoger risicoprofiel dan de Restauratiefonds-hypotheken vanwege de lagere verhandelbaarheid van de te financieren monumenten en doordat de onderliggende verdienmodellen nog vaak moeten worden bewezen. De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is 25 jaar (2020: 25 jaar). De Restauratiefondsplus-hypotheken worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De hoogte van de voorziening voor insolventie van de leningenportefeuille Restauratiefondsplus-hypotheken is in lijn met voorgaand jaar.
De gemiddelde rente over de Restauratiefondsplus-hypotheken bedraagt 1,5% (1,5% in 2020).

Regionale Restauratiefonds-hypotheken

De Regionale Restauratiefonds-hypotheken zijn verstrekte leningen uit de Regionale Restauratiefondsen. Deze leningen worden verstrekt onder het recht van hypotheek en meestal voor risico van de desbetreffende gemeenten, provincies of fondsen. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is 18 jaar (2020: 19 jaar). De gemiddelde rente over de Regionale Restauratiefonds-hypotheken bedraagt 1,5% (1,5% in 2020).

Cultuurfonds-hypotheken

De Cultuurfonds-hypotheken zijn verstrekte leningen uit deels de provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten en deels uit het Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken. Deze leningen worden verstrekt onder het recht van hypotheek en voor risico van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is 20 jaar (2020: 21 jaar). De gemiddelde rente over de Cultuurfonds-hypotheken bedraagt 1,5% (1,5% in 2020).

Duurzame Monumenten-Leningen

De Duurzame Monumenten-Lening is een lening specifiek voor duurzame maatregelen in een rijksmonument. Deze leningen worden sinds 2017 verstrekt uit het Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen. De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is 26 jaar (2020: 26 jaar). De Duurzame Monumenten-Leningen worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. De gemiddelde rente over de Duurzame Monumenten-Leningen bedraagt 1,3% (1,4% in 2020).

Duurzame Monumentenplus-Leningen

De Duurzame Monumentenplus-Lening is een lening specifiek voor duurzame maatregelen bij restauratie-, verduurzamings- en herbestemmingsprojecten in de categorie niet-woonhuizen, die worden verstrekt vanuit het Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen. De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is 27 jaar (2020: 28 jaar). De Duurzame Monumentenplus-Leningen worden verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid, waarbij het recht van de eerste of hogere hypotheek wordt gevestigd op het onderpand. Deze zijn meegenomen in de bepaling van de voorziening voor insolventie. De gemiddelde rente over de Duurzame Monumentenplus-Leningen bedraagt 1,4% (1,4% in 2020).

Overige leningen

De overige leningen bestaan uit de Varend Monument-Lening, Monumenten-hypotheek en de Kerken Nevenfunctie-Lening. De gemiddelde looptijd voor de overige leningen is 5 jaar (2020: 6 jaar). De gemiddelde rente over de overige leningen bedraagt 1,5% (1,4% in 2020).

2. Zero-leningen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Rente	Bedrag 2020	Rente
Stand per 1 januari	**4.539**	**4,43%**	**4.346**	**4,43%**
Bij: opgenomen bedragen	0		0	
opgebouwde rente	201		193	
Af: aflossingen en rente	0		0	
Stand per 31 december	**4.740**	**4,43%**	**4.539**	**4,43%**

De zero-leningen zijn met ontvangen gelden van het ministerie van OCW uitgezette leningen ten behoeve van een deel van de financiering van de Subsidie-op-termijn (leningen). De gemiddelde resterende looptijd per financiering van deze portefeuille is anderhalf jaar

3. Voorgefinancierd garantiefonds

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**337**	**394**
Bij: dotatie voorgefinancierd garantiefonds	0	0
Af: aflossingen en rente	-84	-57
Stand per 31 december	**253**	**337**

In het verleden zijn hypothecaire leningen verstrekt, waarop een garantie is afgegeven voor rekening en risico van diverse gemeenten. Het Restauratiefonds heeft de stortingen in het garantiefonds voorgefinancierd, berekend op basis van de netto contante waarde. De netto contante waarde per 31 december 2021 bedraagt 0,3 miljoen euro.

Immateriële vaste activa

4. Geactiveerde implementatiekosten IT

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**3.854**	**4.031**
Bij: aanschafwaarde	0	788
Af: desinvestering	0	-3
cumulatieve afschrijving	-964	-963
Stand per 31 december	**2.890**	**3.854**

De immateriële vaste activa betreft de geactiveerde kosten van het IT-landschap van het Restauratiefonds. Er worden geen intern bestede uren van medewerkers in vaste dienst geactiveerd. De geactiveerde implementatiekosten IT worden over vijf jaar afgeschreven. Het IT-landschap is per 13 januari 2020 in gebruik genomen.

Materiële vaste activa

5. Verbouwingen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**0**	**0**
Bij: aanschafwaarde	27	0
Af: afschrijving	0	0
Stand per 31 december	**27**	**0**

Betreft de verbouwing van de kelder van het Restauratiefonds tot een studio. De studio is in gebruik genomen op 7 december 2021. De geactiveerde kosten worden over 5 jaar afgeschreven

6. IT-hardware

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**11**	**0**
Bij: aanschafwaarde	28	12
Af: afschrijving	-4	-1
Stand per 31 december	**35**	**11**

De IT-hardware betreft de geactiveerde IT-hardware aankopen, zoals laptops en mobiele telefoons. De geactiveerde IT-hardware worden na ingebruikname in vijf jaar afgeschreven.

7. Inventaris

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**4**	**0**
Bij: investering	24	4
Af: afschrijving	-2	0
Stand per 31 december	**26**	**4**

De inventaris betreft de geactiveerde aankopen voor kantoorinrichting. De geactiveerde inventaris worden na ingebruikname in vijf jaar afgeschreven.

Vlottende activa

8. Vorderingen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
a. Overige vorderingen	8.414	8.985
b. Overlopende activa	162	309
c. Vennootschapsbelasting	796	819
Stand per 31 december	**9.372**	**10.113**

8a. Overige vorderingen

Rekeningen-courant met kredietrelaties, aangemerkt door de rijksoverheid als Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud (P.O.M.), terug te ontvangen subsidies en overige vorderingen.

8b. Overlopende activa

De overlopende activa bestaan voornamelijk uit nog te ontvangen rente- en overige opbrengsten en vooruitbetaalde bedragen.

8c. Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting bestaat uit het verschil tussen de vooruitbetaling van de voorlopige aanslag over 2021 en de berekende belastingverplichting.

9. Liquide middelen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Bank	417	11.769
Ministerie van Financiën	534.124	519.194
Stand per 31 december	**534.541**	**530.963**

De liquide middelen bestaan uit: rekening-courant saldi bij het ministerie van Financiën (waarvan 41,4 miljoen euro Garantiefonds Rijksmusea, 2020: 41,2 miljoen euro) en rekening-courant saldi bij banken. Het saldo Garantiefonds Rijksmusea is niet vrij beschikbaar.

Eigen vermogen

Verloopoverzicht Eigen Vermogen 2021

(x EUR 1.000)

	Stand per 31-12-2020	Dotatie	Onttrekking	Stand per 31-12-2021
10. Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken				
Bestemmingsfonds	247.521	0	-35.000	212.521
Algemene reserve	101.366	2.288	0	103.654
Totaal	**348.887**	**2.288**	**-35.000**	**316.175**
11. Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen				
Bestemmingsfonds	20.000	10.000	0	30.000
Algemene reserve	229	163	0	392
Totaal	**20.229**	**10.163**	**0**	**30.392**
12. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken				
Bestemmingsfonds	152.950	10.000	0	162.950
Algemene reserve	8.591	1.980	0	10.571
Totaal	**161.541**	**11.980**	**0**	**173.521**
13. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen				
Bestemmingsfonds	24.900	15.000	0	39.900
Algemene reserve	284	293	0	577
Totaal	**25.184**	**15.293**	**0**	**40.477**
14. Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen				
Bestemmingsfonds	49.269	20.000	-3.207	66.062
Algemene reserve	22	238	0	260
Totaal	**49.291**	**20.238**	**-3.207**	**66.322**
Totaal Revolving Fund bestemmingsfonds	**494.640**	**55.000**	**-38.207**	**511.433**
Totaal Revolving Fund algemene reserve	**110.492**	**4.962**	**0**	**115.454**
15. Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies	105	0	-45	60
16. Bestemmingsreserve IT-Investeringen	3.443	0	-858	2.585
17. Bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer NL	2.991	3	0	2.994
Totaal	**611.671**	**59.965**	**-39.110**	**632.526**

Het verloop van het Eigen Vermogen is dit jaar in een nieuw format weergegeven ten behoeve van het verbeteren van het inzicht.

Verloopoverzicht Eigen Vermogen 2020

(x EUR 1.000)

	Stand per 31-12-2019	Dotatie	Onttrekking	Stand per 31-12-2020
10. Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken				
Bestemmingsfonds	247.521	0	0	247.521
Algemene reserve	100.814	552	0	101.366
Totaal	**348.335**	**552**	**0**	**348.887**
11. Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen				
Bestemmingsfonds	20.000	0	0	20.000
Algemene reserve	95	134	0	229
Totaal	**20.095**	**134**	**0**	**20.229**
12. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken				
Bestemmingsfonds	152.950	0	0	152.950
Algemene reserve	6.963	1.628	0	8.591
Totaal	**159.913**	**1.628**	**0**	**161.541**
13. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen				
Bestemmingsfonds	24.900	0	0	24.900
Algemene reserve	100	184	0	284
Totaal	**25.000**	**184**	**0**	**25.184**
14. Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen				
Bestemmingsfonds	0	50.500	-1.231	49.269
Algemene reserve	0	22	0	22
Totaal	**0**	**50.522**	**-1.231**	**49.291**
Totaal Revolving Fund bestemmingsfonds	**445.371**	**50.500**	**-1.231**	**494.640**
Totaal Revolving Fund algemene reserve	**107.972**	**2.520**	**0**	**110.492**
15. Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies	10.281	3.364	-13.540	105
16. Bestemmingsreserve IT-Investeringen	4.301	0	-858	3.443
17. Bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer NL	0	2.991	0	2.991
Totaal	**567.925**	**59.375**	**-15.629**	**611.671**

Het Revolving Fund wordt gebruikt om leningen te verstrekken aan monumenteigenaren. De bestemming hiervoor verschilt per portefeuille. Het Revolving Fund bestaat uit een bestemmingsfonds, ontstaan door stortingen van het ministerie van OCW, en een algemene reserve, ontstaan door toevoegingen van het resultaat vanaf het vormen van het bestemmingsfonds.

10. Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken

Het Revolving Fund bestaat uit een aantal sub-revolving funds, te weten: Restauratiefonds-hypotheek, Kerken Nevenfunctie-Lening, Antillen, Duurzame Scholenfonds voor Monumenten en het aandeel van het Restauratiefonds in fondsen van derden. In 2021 hebben er door het ministerie van OCW geen stortingen plaatsgevonden ten behoeve van het Revolving Fund. Wel is er een onttrekking gedaan van 35 miljoen euro voor overheveling middelen naar andere revolving funds te weten: 10 miljoen euro toevoeging Duurzame Monumenten-lening, 15 miljoen euro Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen, 10 miljoen euro toevoeging Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken.

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van het resultaat. In 2021 is 2,3 miljoen euro van het totaal resultaat van 5,0 miljoen euro aan de algemene reserve toegevoegd. (2020: 0,6 miljoen).

11. Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen

In 2021 hebben er door het ministerie van OCW geen stortingen plaatsgevonden ten behoeve van het Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen. Wel heeft er een overheveling plaatsgevonden vanuit het Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken van 10 miljoen euro.

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van het resultaat. In 2021 is 0,2 miljoen euro van het totaal resultaat van 5,0 miljoen euro toegevoegd aan de algemene reserve (2020: 0,1 miljoen euro).

12. Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken

In 2021 hebben er door het ministerie van OCW geen stortingen plaatsgevonden ten behoeve van het Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheken. Wel heeft er een overheveling plaatsgevonden vanuit het Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken van 10 miljoen euro.

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van het resultaat. In 2021 is 2,0 miljoen euro van het totaal resultaat van 5,0 miljoen euro toegevoegd aan de algemene reserve (2020: 1,6 miljoen euro)

13. Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen

Deze Revolving Funds worden gebruikt om laagrentende leningen te verstrekken aan monumenteigenaren ten behoeve van duurzaamheid in de categorie niet-woonhuizen.

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van het resultaat. In 2021 is 0,3 miljoen euro van het totaal resultaat van 5,0 miljoen euro toegevoegd aan de algemene reserve (2020: 0,2 miljoen euro)

14. Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen

Vanuit het ministerie van OCW heeft er in 2021 een storting plaatsgevonden van 20 miljoen euro (2020: 50,5 miljoen euro).

Het bedrag van 20 miljoen euro is door het ministerie van OCW beschikbaar gesteld voor de Opengestelde Monumenten-Leningen. Van de totale stortingen mag er maximaal 0,5 miljoen euro worden besteed ten behoeve van de uitvoeringskosten. In 2021 is er 30 duizend euro besteed aan uitvoeringskosten (in 2020: 0,2 miljoen euro).

In 2021 is een voorziening gevormd voor 4,2 miljoen euro gerelateerd aan de verstrekte Opengestelde Monumenten-Leningen (2020: 1,0 miljoen euro). Deze voorziening is zoals in het subcontract overeengekomen, vanuit het beschikbare gedeelte van dit fonds onttrokken.

In 2020 hebben er door het ministerie van OCW geen stortingen plaatsgevonden ten behoeve van Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen. Wel heeft er een overheveling plaatsgevonden vanuit het Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken van 15 miljoen euro.

De algemene reserve is ontstaan door toevoegingen van het resultaat. In 2021 is 0,2 miljoen euro van het totaal resultaat van 5,0 miljoen euro toegevoegd aan de algemene reserve (2020: 22 duizend euro).

15. Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies

Het Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies is het gedeelte van het Eigen Vermogen van het Restauratiefonds dat is ontstaan door dotaties van het ministerie van OCW en toevoegingen van de jaarlijks terugontvangen subsidies. Deze middelen mochten worden aangewend voor onder meer IT investeringen na goedkeuring door het ministerie van OCW. In 2020 zijn nieuwe afspraken gemaakt met het ministerie van OCW.

Het Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies van 13,4 miljoen euro is per 31 december 2020 gerubriceerd naar de kortlopende schulden conform de eerder gemaakte afspraken met het ministerie van OCW. Alleen het restant voor het niet gerealiseerde deel, voor de investeringsagenda (0,1 miljoen euro), is nu onder het Eigen Vermogen opgenomen.

16. Bestemmingsreserve IT-investeringen

Na goedkeuring van het ministerie van OCW is er in 2019 een bedrag van 4,3 miljoen euro onttrokken uit het bestemmingsfonds voor investeringen in het IT-landschap. Deze post valt gelijktijdig vrij met de gerelateerde afschrijvingen. In 2021 is 0,9 miljoen euro onttrokken uit het bestemmingsfonds voor de afschrijving van het IT-landschap.

17. Bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer Nederland

Door de opheffing van Stichting Aandelen Fondsenbeheer Nederland in 2021 heeft het Restauratiefonds een deel van de liquidatie-uitkering ontvangen. Het bedrag dat aan de bestemmingsreserve is gedoteerd, is de liquidatie-uitkering na aftrek van vennootschapsbelasting.

Voorzieningen

18. Passieve belastinglatentie

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**997**	**0**
Bij: dotatie	0	997
Af: onttrekking	-997	0
Stand per 31 december	**0**	**997**

Deze post is ontstaan doordat de liquidatie-uitkering vanuit Stichting Aandelen Fondsenbeheer Nederland van 4,0 miljoen euro commercieel en fiscaal op verschillende wijze in de jaarrekening wordt verwerkt. In 2020 heeft het Restauratiefonds de liquidatie-uitkering geboekt in de opbrengsten omdat met grote zekerheid bekend was hoe hoog de uitkering zou zijn en dat er een uitkering zou plaats vinden, maar formeel heeft de liquidatie uitkering in 2021 plaatsgevonden, hierdoor moest er in 2020 een passieve belastinglatentie worden opgenomen en wordt de post in 2021 in de reguliere vennootschapsbelasting meegenomen.

Langlopende schulden

19. Onderhandse leningen o/g

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021		Bedrag 2020	
Stand per 1 januari	**286.750**	**0,44%**	**219.250**	**0,79%**
Bij: opgenomen	95.500	-0,24%	184.000	-0,08%
Af: aflossingsverplichting < 1 jaar	-79.750	0,01%	-116.500	0,07%
Stand per 31 december	**302.500**	**0,36%**	**286.750**	**0,44%**

Aan de geldgevers zijn de volgende zekerheden verstrekt:

- verpanding van (bij dezelfde geldgevers) uitgezette zero-leningen;
- verpanding van hypothecaire vorderingen met gemeentegarantie;
- voor zover de aangetrokken gelden zijn gebruikt voor de financiering van rijks-, provinciale- en gemeentelijke monumenten (zijnde zakelijke gerechtigden op beschermde monumenten in de zin van de Monumentenwet 1988) is de Achterborgovereenkomst van de Nederlandse staat van toepassing.

De aan de Achterborgovereenkomst te ontlenen zekerheid is voor de financiers gelijk aan het bedrag van de schuldrest per balansdatum. De maximum dekking onder de Achterborgovereenkomst is 380,0 miljoen euro.

De looptijden van de onderhandse leningen zijn als volgt:

- schuldrest met een looptijd >1 jaar en ≤5 jaar: 197,8 miljoen euro (gemiddelde rentevoet: 0,27%);
- schuldrest met een looptijd >5 jaar: 104,8 miljoen euro (gemiddelde rentevoet: 0,51%).

20. Regionale Restauratiefondsen

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**64.041**	**61.681**
Bij: gestort door samenwerkingpartners	10.000	2.000
rente	716	687
Af: opgenomen	-95	-97
beheervergoeding	-254	-230
Stand per 31 december	**74.408**	**64.041**

Onder deze post vallen verschillende rekeningen-couranten met partners (met name provincies en gemeenten), waarbij geen looptijd is afgesproken. In 2021 is er voor 5,0 miljoen euro gestort in het Drents Monumentenfonds, 4,0 miljoen euro in het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten provinciale monumenten en 1,0 miljoen euro in het Restauratiefonds inzake het Gelders Monumentenfonds. Ultimo 2021 is er voor 50,7 miljoen euro aan Regionale Restauratiefonds-hypotheken verstrekt.

21. Provinciale Cultuurfondsen voor Monumenten

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**32.688**	**31.789**
Bij: gestort door Prins Bernhard Cultuurfonds	0	620
rente	390	407
Af: opgenomen	0	0
beheervergoeding	-129	-128
Stand per 31 december	**32.949**	**32.688**

Onder deze post vallen verschillende rekeningen-courant met diverse externe partijen, waarbij geen looptijd is afgesproken. Initieel is er 31,4 miljoen euro gestort, waarvan 26,8 miljoen euro door het Prins Bernhard Cultuurfonds en 4,6 miljoen euro door het Restauratiefonds. Ultimo 2021 is er voor 30,0 miljoen euro aan Cultuurfonds-hypotheken verstrekt.

22. Subsidie-op-termijn

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Rente	Bedrag 2020	Rente
Stand per 1 januari	**12.371**	**5,74%**	**16.517**	**4,46%**
Bij: rente	434		582	
Af: uitgekeerd	-3.946		-4.728	
Stand per 31 december	**8.859**	**5,74%**	**12.371**	**5,74%**

Onder de post Subsidie-op-termijn vallen subsidies die door het Restauratiefonds worden uitbetaald na het verstrijken van een vastgestelde termijn van meerdere jaren. In 2019 zijn voor deze subsidieregeling de laatste voorlopige beschikkingen afgegeven waardoor deze post afloopt. In 2020 is voor 4,7 miljoen euro aan subsidies uitgekeerd.

Kortlopende schulden

23. Onderhandse leningen o/g

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**75.000**	**47.750**
Af: afgelost	-92.500	-89.250
Bij: onderhandse leningen < 1 jaar	79.750	116.500
Stand per 31 december	**62.250**	**75.000**

Onderhandse leningen die komend jaar volledig worden afgelost.

24. Revolving Fund Varend Erfgoed

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**39**	**53**
Bij: rente	1	1
Af: opgenomen	-21	-15
Stand per 31 december	**19**	**39**

Voor het Revolving Fund Varend Erfgoed is initieel 0,5 miljoen euro toegezegd, waarvan 0,25 miljoen euro door het VSB-fonds en 0,25 miljoen euro door het Restauratiefonds. De laatste Varend Monument-Lening is in 2017 ingegaan.

25. Sim-subsidies

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**26.794**	**0**
Af: uitbetalingen	-65.732	0
Bij: stortingen	109.033	0
verplaatsing naar reserve	0	26.794
Stand per 31 december	**70.095**	**26.794**

Met het ministerie van OCW is een overeenkomst gesloten ter voorfinanciering van Sim-subsidies. Op deze voorfinanciering is door het ministerie geen rente verschuldigd voor zover het netto saldo van voorfinancieringen en nog uit te betalen subsidies een positief saldo laat zien. De Sim-subsidies zijn opgenomen onder de kortlopende schulden omdat er meer stortingen zijn ontvangen dan subsidies zijn uitbetaald.

26. Overige kortlopende schulden

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
a. Nog uit te betalen subsidies	153.376	159.488
b. Rekening courant gemeenten en provincies	8.033	9.931
c. Garantiefonds Rijksmusea	41.366	41.165
d. Garantiefondsen gemeenten	3.813	3.807
e. Bouwrekeningen	69.768	60.386
f. Terugontvangen subsidies	1.564	1.201
g. Vooruitontvangen (investerings) subsidies	32	741
h. Verrekening te betalen bestemmingsfonds en terugontvangen subsidies	0	12.660
i. Overige schulden	7.875	8.973
j. Overlopende passiva	1.762	1.099
Stand per 31 december	**287.589**	**299.451**

26a. Nog uit te betalen subsidies

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
a. Algemeen OCW	55.433	49.873
b. Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten	29.874	49.616
c. Herbestemming	596	-5
d. Rijksmonumenten Groningen	9.071	7.092
e. Rijksmonumenten Friesland	220	406
f. Woonhuisregeling	14.248	9.906
g. Woonhuisregeling 2019	40.513	42.600
h. Regeling Klinkend Erfgoed	3.421	0
Stand per 31 december	**153.376**	**159.488**

Subsidies worden uitbetaald aan de begunstigde op basis van declaraties of volgens een vooraf vastgesteld betaalritme (Uniform Subsidie Kader).

26b. Rekening-courant gemeenten en provincies

Rekening-courant faciliteiten met gemeenten en provincies, die per balansdatum een creditstand tonen.

26c. Garantiefonds Rijksmusea

Garantiefonds dat het ministerie van OCW heeft gevormd ter dekking van de risico's van financieringen van rijksmusea. Verschillende rijksmusea zijn inmiddels leningen aangegaan bij de schatkist ten behoeve van investeringen in hun gebouwen.

26d. Garantiefondsen gemeenten

Door gemeenten bij het Restauratiefonds aangehouden garantiefondsen ter dekking van eventuele verliezen op financieringen verstrekt onder gemeentegarantie.

26e. Bouwrekeningen

Bouwrekeningen die per 31 december 2021 een creditsaldo tonen. Dit creditsaldo is het gevolg van nog niet opgenomen bedragen bij al ingegane leningen. De gemiddelde rentevergoeding over deze bouwrekening bedraagt 1,24% (2020: 1,43%).

26f. Terugontvangen subsidies

(x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Stand per 1 januari	**1.201**	**1.035**
Bij: door Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed lager vastgestelde subsidies	4.687	3.530
Af: door Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed herziende vaststelling	0	0
terugontvangen subsidies	-4.282	-3.364
oninbare vorderingen	-42	0
Stand per 31 december	**1.564**	**1.201**

26g. Vooruitontvangen (investerings) subsidie

Conform de afspraken met het ministerie van OCW, is de investeringsagenda komen te vervallen. Voor 2021 is een subsidieverzoek ingediend voor een aantal investeringen. Het bedrag aan terugontvangen subsidies is eind 2020 onder de kortlopende schulden opgenomen. Dit bedrag is gesplitst in een deel voor de investeringssubsidie en het restant dat onder toelichting 26h wordt uitgelegd.

26h. Verrekening te betalen bestemmingsfonds en terugontvangen subsidies

Het Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies van is per 31 december 2020 gerubriceerd naar de kortlopende schulden conform de eerder gemaakte afspraken met het ministerie van OCW. Het bedrag van 12,7 miljoen euro is het restant nadat rekening is gehouden met de vooruit ontvangen investeringssubsidie.

26i. Overige schulden

De overige schulden betreffen voornamelijk crediteuren en de saldi van diverse rekeningen-courant, die niet direct opvraagbaar zijn.

26j. Overlopende passiva

Dit betreft voornamelijk aan geldgevers nog te betalen rente en van geldnemers vooruit ontvangen rente.

26k. Vennootschapsbelasting

Betreft de schuld in het kader van de vennootschapsbelasting

6.6 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Activa

Leningen u/g (x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Geoffreerde leningen		
a. Restauratiefonds-hypotheken	1.568	1.180
b. Duurzame Monumenten-Leningen	717	344
c. Restauratiefondsplus-Leningen	16.476	4.823
d. Duurzame Monumentenplus-Leningen	4.368	2.073
e. Opengestelde Monumenten-Leningen	57	4.519
f. Overige laagrentende leningen	1.667	1.903
g. Aanvullende leningen	31.206	13.591
Totaal	**56.059**	**28.433**

Passiva

Onderhandse leningen o/g (x EUR 1.000)	Bedrag 2021	Bedrag 2020
Reeds gecontracteerd maar nog niet ingegaan		
Leningen o/g	29.000	4.500
Verdeling leningen o/g (x EUR 1.000)		
Bank Nederlandse Gemeenten	25.000	4.500
Nederlandse Waterschapsbank	4.000	0
Totaal	**29.000**	**4.500**

Offertes

Bij offertes heeft het Restauratiefonds zich gecommitteerd tot het verstrekken van een lening, maar de lening is per jaareinde nog niet gepasseerd. Per 31 december 2021 zijn er geen leningen waarvan de akte wel is gepasseerd bij de notaris, maar die nog niet zijn ingegaan.

Reeds gecontracteerd, maar nog niet ingegane leningen o/g

Bij Delayed Start Funding werd voor het funden van de aanvullende leningen, ter overbrugging van de ontvangst van financiering, tijdelijk gebruik gemaakt van de eigen liquiditeiten voor een periode van maximaal een jaar. Per balansdatum zijn verplichtingen aangegaan met de BNG voor 25 miljoen euro en de NWB voor 4 miljoen euro. Deze leningen o/g gaan voor 13,5 miljoen euro in per januari 2022 en per maart 2022 voor 15,5 miljoen euro. De stijging ten opzichte van 2021 wordt verklaard doordat in 2020 nog maar beperkt gebruik werd gemaakt van Delayed Start Funding.

Renteswaps

In het verleden is een deel van het renterisico afgedekt door middel van renteswaps, volgens het toen geldende beleid. De marktwaarde van de renteswaps per balansdatum bedraagt 0,4 miljoen euro negatief (2020: 0,8 miljoen euro negatief). In de afgesloten renteswapovereenkomsten zijn geen verplichtingen opgenomen om op verzoek van de bank liquiditeiten bij te storten ter dekking van risico's (margeverplichtingen).

Per balansdatum is een effectiviteitstoets uitgevoerd op de kritische kenmerken van de hedge relatie. Uit deze toets is gebleken dat de ingezette financiële instrumenten, de renteswaps, effectief zijn. Op basis van kostprijshedge-accounting en het hedgebeleid is om die reden geen voorziening nodig.

Het Restauratiefonds heeft per ultimo van het jaar payer swaps uitstaan met een nominale hoofdsom op balansdatum van 13,5 miljoen euro (2020: 21,5 miljoen euro), waarbij een vaste rente wordt betaald van gemiddeld 1,34% (2020: 1,39%) en een variabele rente wordt ontvangen op basis van het 6-maands Euribor. De laatste overeenkomst loopt af per 1 november 2024.

Bankgarantie
Het Restauratiefonds huurt vanaf 1 januari 2020 het pand aan de Utrechtseweg 12 in Amersfoort. Hiertoe is er een bankgarantie gesteld ten behoeve van de verhuurder. Deze bankgarantie betreft een bedrag van 44 duizend euro, te weten drie maanden huurpenningen. Dit staat op een geblokkeerde rekening.

Huurverplichtingen
De huurverplichting loopt tot en met 31 december 2026. Het huurcontract is opzegbaar met een opzegtermijn van 12 maanden. De huurtermijn is 176 duizend euro per jaar.

6.7 Toelichting staat van baten en lasten

Over geheel 2021 is het saldo van baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve uitgekomen op 5,0 miljoen euro (2020: 1,3 miljoen euro). De belangrijkste verklaringen voor de toename van het resultaat ten opzichte van 2020 zijn:

- Lagere overige baten van 3,7 miljoen euro vanwege met name de liquidatie-uitkering bij het opheffen van Stichting Aandelen Fondsenbeheer Nederland.
- De ontvangen behandelkosten zijn 0,3 miljoen euro hoger.
- De personeelslasten zijn met 1,1 miljoen euro gestegen.
- De voorziening insolventie is 0,6 miljoen euro lager.
- De overige lasten zijn 0,6 miljoen euro lager.
- Lagere vennootschapsbelasting van 0,8 miljoen euro.
- Hogere onttrekking uit het bestemmingsfonds en -reserve van 5,0 miljoen euro, welke met name wordt veroorzaakt door een onttrekking uit het bestemmingsfonds van de Opengestelde Monumenten-Lening ten behoeve van de gevormde voorziening. Daarnaast heeft er vorig jaar een dotatie plaatsgevonden van 3,0 miljoen euro aan de bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer Nederland.

27. Renteresultaat

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
Laagrentende leningen Restauratiefonds-hypotheek	3.318	3.493	3.856
Laagrentende leningen Restauratiefondsplus-hypotheek	1.822	1.747	1.658
Laagrentende leningen Duurzame Monumenten-Lening	163	158	134
Laagrentende leningen Duurzame Monumentenplus-Lening	293	242	184
Laagrentende leningen Opengestelde Monumenten-Lening	238	205	22
Aanvullende leningen	7.340	7.408	7.372
Overige leningen	-25	75	-13
Totaal renteresultaat	**13.149**	**13.328**	**13.213**

Het renteresultaat van het Restauratiefonds (verstrekte leningen aan monumenteigenaren) is in 2021 met circa 0,1 miljoen euro afgenomen ten opzichte van 2020.

28. Ontvangen behandelingskosten

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
Behandelingskosten financieringen	882	959	570
Totaal ontvangen behandelingskosten	**882**	**959**	**570**

De ontvangen behandelingskosten die aan klanten in rekening worden gebracht bij het opstellen van een offerte. In 2021 zijn de behandelingskosten voor particulieren middels de AFM kostprijsmethode bepaald. Er zijn verschillende tarieven voor verschillende (eigenaar bewoner, eigenaar verhuurder) diensten bepaald.
Voor zakelijke financieringen wordt er 1,0% berekend tot leningen van 1 miljoen euro, voor leningen > 1 miljoen euro geldt er een tarief van 0,5%. Tot slot wordt er voor de Monumenten-hypotheek een tarief van 1,0% berekend over alle leningen.

29. Overige baten

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
Koersresultaat	202	0	-210
Overige baten	47	-40	206
Liquidatie-uitkering Fondsenbeheer Nederland	4	0	3.988
Beheervergoeding	383	0	359
Totaal overige baten	**636**	**-40**	**4.343**

De beheervergoeding wordt berekend over de Regionale Restauratiefonds-hypotheken en de overige laagrentende leningen over de uitstaande restschuld per balansdatum (0,5% over uitstaande restschuld), in 2021 is er een beheervergoeding van 0,4 miljoen euro gerealiseerd en deze is vergelijkbaar met afgelopen jaar. In 2020 heeft er een uitkering plaatsgevonden voor de liquidatie van Fondsenbeheer Nederland van 4,0 miljoen euro. Het koersresultaat wordt veroorzaakt door grote fluctuaties in de dollarkoers (2021: 1,1381, 2020: 1,2216). Dit heeft met name impact op de waardering van de portefeuille Antillen, in 2021 heeft dit geleid tot een positief koersresultaat.

30. Personeelslasten

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
a. Salarissen	4.191	4.356	3.779
b. Pensioenpremie	361	373	334
c. Sociale lasten	601	683	533
d. Inleenkrachten	2.236	1.394	1.860
e. Overige personeelslasten	354	279	150
Totaal personeelslasten	**7.743**	**7.085**	**6.656**

Gemiddeld zijn er in 2021 67,4 fte (intern: 50,8 fte en extern 16,6 fte) werkzaam voor het Restauratiefonds (2020: 62,9 fte gemiddeld, intern: 47,5 fte en extern 15,4 fte).

De personeelslasten zijn in 2021 met 1,0 miljoen euro toegenomen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het inhuren van tijdelijk personeel in verband met extra benodigde capaciteit en voor het optimaliseren van het IT-systeem.

31. Dotatie voorziening

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
Dotatie voorziening insolventie	1.809	1.000	2.382
Totaal dotatie aan voorziening	**1.809**	**1.000**	**2.382**

De voorziening voor insolventie is in 2021 toegenomen met 1,8 miljoen euro tot 12,6 miljoen euro. Dit wordt met name veroorzaakt door de voorziening Opengestelde Monumenten-Leningen (opgenomen onder de aanvullende leningen) die is gestegen tot 4,2 miljoen euro (2020: 1 miljoen euro). De voorziening van de Antillen is verhoogd met 0,1 miljoen euro tot 3,2 miljoen euro. De overige voorzieningen hebben een totale vrijval van 1,5 miljoen euro.

32. Overige lasten

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
Bestuurskosten	79	85	71
Communicatiekosten	238	333	228
E-business	128	176	143
Marketingkosten	42	110	33
Advieskosten	487	483	418
IT-lasten	1.250	1.537	1.185
Algemene kosten	376	493	399
Onderzoekskosten	23	55	22
Huisvestingskosten	330	329	331
Afschrijvingskosten IT-investeringen	963	963	963
Afschrijvingskosten Materiële vaste activa	6	7	2
Projectkosten	284	759	984
Totaal overige lasten	**4.206**	**5.330**	**4.779**

In 2021 zijn de overige lasten met 0,7 miljoen euro afgenomen. Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de projectkosten in 2021 0,3 miljoen euro bedroegen en in 2020 1,0 miljoen euro. De projectkosten in 2020 waren met name hoog vanwege verbeteringen aan IT-systemen.

33. Vennootschapsbelasting

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
Resultaat voor belastingen	909	832	4.309
Permanent verschil	0	0	0
Totaal fiscaal resultaat	**909**	**832**	**4.309**
Vennootschapsbelasting	202	178	1.027
Effectieve belastingdruk	22,2%	21,4%	23,8%

In 2021 bedraagt het VPB tarief 15% tot 245.000 euro en 25% over het meerdere. In 2020 was dit 16,5% tot en met 200.000 euro winst en 25% over het meerdere. Daarnaast is in 2021 een lagere winst gerealiseerd (voor mutatie Bestemmingsfonds) waardoor het aandeel waar 15% belasting over wordt betaald relatief groot is in vergelijking met 2020; dit leidt tot een latere effectieve belastingdruk.

34. Mutatie Bestemmingsfonds en -reserve

(x EUR 1.000)	Gerealiseerd 2021	Begroting 2021	Gerealiseerd 2020
Onttrekking Bestemmingsreserve IT-investeringen	858	860	858
Onttrekking Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies	200	0	140
Onttrekking Bestemmingsreserve Opengestelde Monumenten-Leningen	3.200	300	1.231
Onttrekking Bestemmingsfonds IT-projecten 2021	0	596	0
Dotatie Bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer Nederland	-3	0	-2.991
Totaal onttrekking van Bestemmingsfonds en -reserve	**4.255**	**1.756**	**762**

In de Koepelovereenkomst tussen het ministerie van OCW en het Restauratiefonds is afgesproken dat het Restauratiefonds het Bestemmingsfonds terugontvangen subsidies mag aanwenden voor onder meer IT-investeringen. In 2021 is de afschrijving van het IT-landschap vanuit het bestemmingsreserve IT-investering onttrokken net als in 2020. De liquidatie-uitkering vanuit Stichting Aandelen Fondsenbeheer Nederland in 2021 is gedoteerd aan de Bestemmingsreserve liquidatie-uitkering Fondsenbeheer Nederland.

In 2021 is een dotatie van 3,2 miljoen euro gevormd voor de voorziening Opengestelde Monumenten-Leningen, de totale voorziening komt hiermee op 4,2 miljoen euro ultimo 2021 (2020: 1,0 miljoen euro). Deze voorziening is zoals in het subcontract overeengekomen, vanuit het beschikbare gedeelte van dit fonds onttrokken.

6.8 Rapportage Wet Normering Topinkomens (WNT)

De heer mr. C.J.G Dosker, directeur/bestuurder van het Restauratiefonds is in 2021 een voltijdse werkweek van 40 uur werkzaam bij het Restauratiefonds. Over 2021 zijn geen beëindigingsvergoedingen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

	2020	**2020**
	mr. C.J.G. Dosker	mr. C.J.G. Dosker
Functie	fondsdirecteur	fondsdirecteur
Aanvang en einde functievervulling	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
(Fictieve) Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	184.002	170.524
Beloning betaalbaar op termijn (pensioen)	19.880	17.260
Totaal bezoldiging	**203.882**	**187.784**
Toepasselijke WNT-maximum	209.000	201.000
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.

De beloning in 2021 is hoger dan 2020. De verhoging wordt veroorzaakt door 3 componenten;

- In 2021 betrof de indexatie 2.75% voor alle medewerkers.
- 2021 was een overgangsjaar van jaarlijkse uitbetaling van het keuzebudget naar maandelijkse uitbetaling. In 2021 heeft zowel uitbetaling van het jaarlijkse budget over 2020 plaatsgevonden als de maandelijkse uitbetaling over 2021. Daarnaast zijn er in 2021 minder verlofuren opgenomen uit het keuzebudget waardoor de uitbetaling van het keuzebudget over 2021 hoger was.

De WNT-norm van toezichthoudende organen is gehanteerd. De vergoeding aan de leden van de raad van toezicht inclusief vergoeding voor gemaakte kosten (exclusief btw) bedraagt over 2021:

	W.J. Maas	**J.A. Jorritsma**	**M.J.P.G. Nouwen**	**M.A. van Schijndel**	**T. Chebti**	**J. Klijnsma**
Functiegegevens	Voorzitter	Vice voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 - 31/12	01/01 - 31/03	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	05/10 - 31/12
Bezoldiging						
Bezoldiging	22.605	3.468	17.981	11.302	17.981	2.711
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totaal bezoldiging	**22.605**	**3.468**	**17.981**	**11.302**	**17.981**	**2.711**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	31.350	5.225	20.900	20.900	20.900	5.039
Motivering indien overschrijding	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Er zijn geen andere vergoedingen, leningen, garanties en dergelijke verstrekt aan raad van toezicht leden

Conclusie

In het kader van de WNT wordt vermeld dat het Restauratiefonds in 2021 geen functionarissen in dienst heeft gehad, waarvan het belastbaar jaarloon uitsteeg boven de vastgestelde normbedragen die van toepassing zijn voor een desbetreffende stichting.

De vergoeding aan de leden van de raad van toezicht inclusief vergoeding voor gemaakte kosten (exclusief btw) bedraagt over 2020:

	W.J. Maas	**J.A. Jorritsma**	**A.M. van der Veldt**	**M.J.P.G. Nouwen**	**M.A. van Schijndel**	**T. Chebti**
Functiegegevens	Voorzitter	Vice voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/03	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/04 - 31/12
Bezoldiging						
Bezoldiging	22.000	13.500	0	17.500	11.000	13.125
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totaal bezoldiging	**22.000**	**13.500**	**0**	**17.500**	**11.000**	**13.125**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	30.150	20.100	4.998	20.100	20.100	15.102
Motivering indien overschrijding	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Er zijn geen andere vergoedingen, leningen, garanties en dergelijke verstrekt aan raad van toezicht leden

6.9 Overige gegevens

Bestemming Saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve van boekjaar 2021

De jaarrekening, zoals opgemaakt door het bestuur, en de door het bestuur voorgestelde winstbestemming verwerkt in de jaarrekening, zijn besproken in en ongewijzigd vastgesteld door de raad van toezicht in haar vergadering van 21 april 2022. Het saldo baten en lasten na mutatie bestemmingsfonds en -reserve van boekjaar 2021 ten bedrage van 5,0 miljoen euro is ten gunste van de algemene reserve gebracht als volgt:

- 2,3 miljoen euro ten gunste van de algemene reserve Revolving Fund Restauratiefonds-hypotheken;
- 2,0 miljoen euro ten gunste van de algemene reserve Revolving Fund Restauratiefondsplus-hypotheek;
- 0,2 miljoen euro ten gunste van de algemene reserve Revolving Fund Duurzame Monumenten-Leningen;
- 0,3 miljoen euro ten gunste van de algemene reserve Revolving Fund Duurzame Monumentenplus-Leningen;
- 0,2 miljoen euro ten gunste van de algemene reserve Revolving Fund Opengestelde Monumenten-Leningen;

De dotaties en onttrekkingen zijn dienovereenkomstig in de jaarrekening verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben geen gebeurtenissen na balansdatum plaatsgevonden, die vermeld moeten worden in de jaarstukken.

Villa van Waning in Rotterdam

7. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht van
Stichting Nationaal Restauratiefonds

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Nationaal Restauratiefonds te Amersfoort gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Nationaal Restauratiefonds per 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' en de bepalingen krachtens de WNT.

De jaarrekening bestaat uit:
1. de balans per 31 december 2021;
2. de staat van baten en lasten over 2021; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Nationaal Restauratiefonds zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere verklaring

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:
- Voorwoord;
- Kerncijfers;
- Verslag van het bestuur;
- Organisatie;
- Raad van toezicht; en
- Duurzame partnerschappen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkin gen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' en de bepalingen krachtens de WNT is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' en de bepalingen krachtens de WNT.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven'. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grond slagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtin gen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Amsterdam, 21 april 2022

Mazars N.V.

J.C. van Oldenbeek MSc RA

Antoniushoeve in Duivendrecht

Colofon

Tekst:
Nationaal Restauratiefonds

Opmaak:
Sylvia Otten, Nationaal Restauratiefonds

Beeld voorzijde:
Villa Waning in Rotterdam
Beeld achterzijde:
Koepelgevangenis in Haarlem

Fotografie:
Bas Gijselhart
Ingrid de Roode
Stefan Ammerlaan
Stefan Kemper Fotografie
Sven Scholten

Drukwerk:
Printing Amersfoort

Restauratiefonds.

Verstand van financieren, hart voor monumenten.